

באר הגולה

טז טור זשס
הרמב"ם בסוף
הלכות ע"ז מדין
מקיף את חבירו
בסימן שאחר זה:
יז ירושלמי כתובה
הר"ף והרא"ש
בפ"ק דקדושין
וכמשמעות סתם
משנה כל מצות
ל"ת וכו' שם דף
כ"ט ע"א וכן דעת
הרמב"ם שהעתיק
לשון המשנה סתם
בסוף הלכות ע"ז:
א משנה מכות דף כ' ע"א וכדמחוי רב ששת וכו' שם דף כ"א ע"א:

ה' קרחות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת: יא טז הקורח בראשו של חבירו והמשרט בבשר חבירו וחבירו מסייע אם שניהם מזידיים שניהם לוקים. אחד שוגג ואחד מזיד המזיד לוקה: יב יז גם הנשים מוזהרות בבל יקרחו: הגה וכל שכן צלל ישרטו (טור) ויש להזהירם שלא תתלשנה בשעריהן על מת שלא תבאנה לידי קרחה (טור זשס הירושלמי). וכן בשריטה:

הלכות גילוח סימן קפא

קפא איסור גילוח הפאות. ובו י"ב סעיפים:

א * פאות הראש הם שתיים. סוף הראש הוא מקום חיבורו ללחי מימין

שער החיים

ולא כמו שנהגו, ואין ראוי לומר צזה מוטב שיכיו שוגגין, שכן עושין צכל יום ומזדיין הם. ועוד דאפילו למ"ד (שצת קמח: צילה ל.) דאפילו צדאורייתא אמרינן הנח להם לישראל, הני מילי צאיסור עשה כתוספת יום הכפורים, אצל לא צאיסור לאו. הריעב"א צחידושיו למכות דף כ' ע"ב.

בט) שם צהגה. ויש להזהירם שלא תתלשנה בשעריהן על מת שלא תבאנה לידי קרחה. ר"ל דיש להזהירם שלא תתלשנה פחות מהשיעור כדי שלא תבאנה לידי שיעור קרחה. אצל לאחוז צהם צלא תלישה כמו שנהגין היום אין חיוב להזהירם, ואעפ"כ ראוי לגעור אפילו צזה. הריעב"א שם. ועי' צדצרינו לעיל אות כ"א. ס) שם צהגה. וכן בשריטה. ר"ל דיש להזהירם שלא תשרטנה פחות מהשיעור כדי שלא תבאנה לידי שיעור שריטה. ושיעור השריטה נתצאר לעיל אות ל"ב. ע"ב.

סימן קפא

א) סעיף א'. פאות הראש. הזהירו מהעביר שער הצדעים, והוא אמרו יתעלה (קדושים יט כז) לא תקיפו פאת ראשכם. והאזהרה מזה גם כן כדי שלא נתדמה לעובדי ע"ז כי כן היו עושים כומרי ע"ז שהיו מגלחים שער הצדעים לצד. הרמב"ם צספר המלות ל"ת מ"ג. וכ"כ החינוך מלוח רנ"א וז"ל, משרשי המלוח כדי להרחיק ממנו ולהשכיח מצין עיניו ומכל מעשיו כל ענין ע"ז וכל הנעשה צצבילה, וצאה האזהרה מפורשת צדצר שיעשו לה צני אדם צגופותם, מפני שהיא למזכרת עוון תמיד אחר שהיא צצר קצוע צגוף. וכ"כ הסמ"ג (ל"ת נז) ורצינו ירוחם (נתיב יז ח"ב דקנ"ט ע"ב) וגמוקי יוסף (מכות

מוחלקין, וכמ"ש החו"ס והרמב"ן (מכות כ:). ע"ש. ומיהו מה שאמרנו שמתחייב צבהרחה אחת חמשה היינו שבתרו צו לא תקרח שאתה חייב מלקות על כל קרחה וקרחה, וכן יש ללמוד ממ"ש הרמב"ם (פ"ב הע"ו) הקורח ארבע וחמש קרחות על מת אחד לוקה כמנין הקרחות והוא שבתרו צו על כל קרחה וקרחה וכו' הו"ל וקרח חמש קרחות אע"פ שהיה החרחה אחת לוקה חמש שברי כולן צאין כאחת. חסדי דוד על התוספתא מכות פ"ג ה"ח. וצזה ניול הרמב"ם מקושית הקרן אורה צחידושיו לנזיר (מב. צד"ה אצל לשון הרמב"ם) שהקשה מה השמיטנו הרמב"ם צמ"ש והוא שבתרו צו על כל קרחה, פשיטא. ולהאמור לק"מ, צדצר גדול השמיטנו הרמב"ם וכמ"ש החסדי דוד. ודוק כי קילרתי.

ב) סעיף י"א. הקורח צראשו של חבירו והמשרט צצצר חבירו. ומיירי שחצרו זה שקורחין או שורעין צו הוא המלעטר על המת. הלא"ה כגון שראובן היה מלעטר על מת וקרח או שרט את שמעון, שניהם פטורין. כנלע"ד פשוט. ולענין הקורח צראשו של חצרו צצאופן האסורין אם עוצר גם צלאו דלפני עור, עי' צשו"ת חקרי לב חא"ח סי' סח) וצשו"ת נשמת כל חי (חיר"ד סי' לח) וצדרכי תשובה (אות יז) ומשם צצארה.

ג) שם. וחצירו מסייע וכו'. מקור דין זה מן התוספתא (מכות פ"ג ה"ט) וכ"כ הרמב"ם (פ"ב הע"ז). ועיקר דין זה יתצאר לקמן צסי קפ"א סעיף ד' וצדצרינו לשם צס"ד. ועי' צדצרינו לעיל מלות טו"ב עד אות י"ב, ולרף לכאן.

ח) סעיף י"ב. גם הנשים מוזהרות צצל יקרחו. והצצר ידוע שכל זה אסור אפילו צצציו אפילו צרצו

באר הגולה

ומשמאל: ב = בין שגילח הפאות בלבד בין שגילח כל הראש עם הפאות

ב הרמז"ס בסוף

הלכות ע"ז מהא דנמסכת מיר דף נ"ח ע"א:

חייב:

שער החיים

שמועה (אות צ) וברז מנחת חינוך (מלוא רגל אות א) וברז ערוגת הכסף (חיר"ד סי קלז). ע"ש. ועי' צש"ת עוב עטס ודעת ח"א סי ר"ב.

(ג) שם. פאות הראש הם שמים. וחייב על כל פאה ופאה לפיכך המגלח שני לדעיו אפילו צבת אחת וכתראה אחת לוקה שמים. הרמז"ס פ"ב ה"א. ועובר ג"כ בלאו דוצחוקותיהם לא תלכו. צ"ח אות א. וביינו דוקא הניקף אצל המקיף אינו עובר בלאו זה דוצחוקותיהם לא תלכו, וכן במקומות שאין הגוים נוהגים בהקפת הראש אפילו הניקף אינו עובר בלאו זה דוצחוקותיהם לא תלכו. מנחת חינוך מלוא רגל אות א. בד"ה והנה. ויש אומרים דאיסור הקפת הראש והשחתת הזקן יש בו משום לתא דעבודה זרה, שכן אינו סתם חק לגוים אלא היו עושין כן לשם עבודה זרה. משך חכמה מלורע פ"ד פסוק עי. עבודת המלך על הרמז"ס פ"ב ה"א. ולפ"ז אף במקומות שאין הגוים נוהגים בהקפת הראש עובר משום וצחוקותיהם לא תלכו דומיא דמלצה שאסורה "בכל מקום" מפני שעשאוה כענינים חק לע"ז. ועי' בדברינו לעיל סי קע"ח אות צ' ואות ל"ד, ולרף לכאן.

(ד) שם. מקום חיבורו ללחי מימין ומשמאל עי רש"י (שבוטות 3: בסופו) שפי מקום חיבור הגלגולת עם הלחי וכן מקום הצדעים. ולדעים הוא תרגום של רקתו כמבואר בשופטים (ה כא). ופי' הרב מלודת ליון שם, ונקראת רקתו למיעוט הצער שבה, כמו (צראשית מא יט) ורקות צער. וכ"כ הרד"ק בצרעיים (שורש רקק). ועי' למח לדק על הש"ס (מכות פ"ג משנה ה' דקנ"ח ע"ב) ודרכי תשובה (אות א). ע"ש.

(ה) סעיף צ. בין שגילח הפאות בלבד בין שגילח כל הראש עם הפאות חייב. גמ' (יצמות ה. נזיר

נח). וכ"פ הרמז"ס (פ"ב ה"א). וכי הרמז"ס בספר המלות (ל"ח מג) שכומרי עבודה זרה היו מגלחים שער הצדעים לצד נולא היו מקיפין כל הראשן ולכן הולכין שיצארו צמסכת יצמות (שם) הקפת כל הראש שמה הקפה, כדי שלא תאמר כי תכלית מה שיישמר הוא גלוח הצדעים לצד כמו שיעשו כומרי עבודה זרה, אצל כשיגלח הכל אינו דומה להם צזה, על כן הודיענו שאינו מותר לגלח הצדעים צשום פנים ואופן. עכת"ד. וצטעם מה שאסרה התורה הקפת כל הראש אע"פ שלא היו נוהגים כן כומרי ע"ז, כבר כתב החינוך (מלוא רגל) כי התורה אסרה

(מכות דף ד' ע"א) שטעם האיסור משום שכן היו עושים כומרי עבודה זרה. ועי' צאות שאחרי זה.

(ב) שם. פאות הראש. הנה צאות הקודמת הצאנו מהרמז"ס ודעימיה צטעם איסור גלוח פאות הראש משום שכן היו עושים כומרי עבודה זרה. והקשה על זה רבינו צעל הטורים, שטעם זה אינו מפורש בתורה ואין אנו לריכין לבקש טעם למלות כי מלות מלך הם עלינו אף אם לא נדע טעמן. והנה קושיית הטור יש לפרשה צשתי פנים, הפן הראשון, שכוונת הטור להקשות על הרמז"ס צמה שמצקש לתת טעם מדעתו למלוא מן המלות, וס"ל לטור שאין לנו לבקש טעם מדעתו למלוא מן המלות שמה יאמרו אם לא נמלא טעם למלוא אין אנו מלויין לעשותה ח"ו. הפן השני, דודאי אין לחוש שיצטלו המלוא אם לא ימלאו לה טעם, אלא כוונת הטור להקשות על הרמז"ס שאין לנו לתת טעם למלוא זו אע"פ שאין לחוש שיצואו לצטל מכה זה מלוא אחרת אם לא ימלאו לה טעם מ"מ יש לחוש שמה יצואו להקל צמלוא זו צאותם פעמים שאין הטעם שייך כגון צמקום שאין הכמרים עושים כן. ומרן ז"ל צצ"י פירש כמו הפן הראשון, ותירץ דהרמז"ס ז"ל לא נתן טעם למלוא מדעתו אלא מדעת הכתוב שמלאן מוקפות מלפניהם ומלאחריהם ממלות הנאסרות משום חוקי הגוים, וברי זה כמפרש שהקפת הראש והשחתת הזקן נאסרו מפני שהיו עושין כן עובדי ע"ז וכומריהם. אצל מור"ס ז"ל צדרכי משה (אות א) פירש כמו הפן השני, והסכים לסצרת הטור. ועי' צרית משה על הסמ"ג ל"ח אות א. ע"ש.

ואנכי הרוואה להט"ז (אות א) שכי דלהרמז"ס שתלה איסור הקפת הראש והשחתת הזקן משום שכן היו עושין כומרי עבודה זרה שהוא חק שלהם, א"כ יש לפעמים היתר משום שלום מלכות כמו שמלינו צסי קע"ח סעיף צ. ע"ש. ולא זכיתי להצין, דהא אחד מן העעמים שהתירו חוקות הגוים משום שלום מלכות הוא מטעם שהתורה לא פירשה דבר אלא סתמה וכתבה צחוקותיהם לא תלכו ומסרה הדבר לחכמים והם אסרו דברים אלו לשאר צני אדם ולא ראו לאסרם לקרובים למלכות, משא"כ הקפת הראש והשחתת הזקן שהם איסורים המפורשים בתורה, אינם צכלל היתר דשלום מלכות, וכמו שציארנו כ"ז צדברינו לעיל (סי קע"ח אות לח) ושכן עיקר להחמיר. וכבר הקשו האחרונים ז"ל על הט"ז, הלא המה הרב פנים מאירות (ח"צ סי עט) וברב משנת חכמים (סי נג יצין

חייב: ג' אינו חייב אלא בתער. ו' ויש אוסרים במספרים כעין תער ויש

באר הגולה

ג' טור נשם
הרמב"ם שם וכו'

לחוש

נ"י נשם הר"ר ישעיה דהא דתנן ואינו חייב עד שיטלנו בתער קאי נמי אפאת הראש ושכן הוא בתוספתא וכו' פ' במצ"ג: ד' שם נשם הרא"ש דמתניתין אפאת הוקן קאי וכן משמעות הגמרא וכן מוכח במסכת נזיר דף נ"ה ותוספתא כעין תער קאמר וכו' הפוסקים צריש מסכת שזועות וכו' פ' רבינו ירוחם וכו' פ' סמ"ק:

שער החיים

אסרה הכל משום דומה לדומה. ע"ש.

דוקא, ממילא ידעינן דבעלמא נמי צין הקפה וצין זקן לא נאסרו אלא בתער, דהקפה בתער מהשחתה [דזקן] הוא דילוף לה. וע"י שער המלך (פ"ג ה"ו). ושוב מלאתי להראצ"ה בתשובה (סי' תתקמז) שתירץ באופן אחר, והוא, דאיסור הקפת הראש דכל אדם הוקש למלות הקפת הראש דמלורע, והקפת הראש דמלורע הוא בתער כדילוף מזקנו. ע"ש.

(ח) שם. ויש אוסרים במספרים כעין תער. היינו דאסור מן התורה וחייב מלקות. וכן מתבאר מדברי הראשונים שהבאנו בלוח הקודמת. וכו' בגאון חיד"א בשו"ת חיים שאל (סי' נצ). אולם אנכי הרוצה להמאירי (מכות כ: ד"ה חכמי הדורות) שכי' לדעת האוסרים, דהקפת כל הראש במספרים אסור "מדברי סופרים". וכו' הכל צו (ס"ס לז) וז"ל, וכי' ר"י [מקורביל] "אמרו חכמים" אפילו במספרים כעין תער אסור. וכו' הארחות חיים (ח"צ סי' כצ) וז"ל, וכתב ר"י מקורביל אמרו חז"ל אפילו במספרים כעין תער אסור, וכן נמי כי' הרמב"ן ז"ל וזה לשונו, והחמירו במספרים כעין תער "מדבריהם" כדאיתא בתם בנזירות. עכ"ל. והנה הר"י מקורביל הוא ניהו בעל הסמ"ק (מלוא ע"ה) ושם מצוהר בהדיא דאסור מדאורייתא, וכמ"ש החיד"א בחיים שאל ה"ל ועל כרחך ז"ל דמ"ש הכל צו והארחות חיים נשם ר"י מקורביל "אמרו חכמים" כוונתם לומר שהוא דרשת חז"ל במסכת נזיר (מ"ה) וכמו שכתבנו בלוח הקודמת. וכן מ"ש המאירי "מדברי סופרים" כוונתו לומר שהוא דרשת חז"ל בדרך הרמב"ם (פ"א מאישות ה"צ) שקורא דברי סופרים לדבר שהוא דאורייתא אלא שאינו מפורש בתורה. ועכ"פ לדינא חין לזו מדברי הראשונים שהבאנו בלוח הקודמת, לדעת האוסרים מספרים כעין תער הוא אסור מן התורה ולוקין על זה.

(ט) שם. ויש אוסרים במספרים כעין תער. הנה מפשטות לשון זה משמע דאין האיסור רק כעין תער דהיינו שמשוה השערות קרוב לצער ממש, אבל שלא כעין תער אפילו סמוך לראש מותר. וכן מתבאר מדברי הרא"ש ודעימיה שהבאנו לעיל (אות ז) שפירשו מ"ש בתוספתא (מכות פ"ג ה"ז) אינו חייב עד שיקיפו בתער, דבמספרים כעין תער קאמר. וכן מתבאר מדברי רבינו

(ו) סעיף ג'. אינו חייב אלא בתער. כ"כ הרמב"ם (פ"ג ה"ו) וכו' רבינו ישעיה הראשון בפסקיו למכות (כ:) וכו' עוד רבינו ישעיה בתוספותיו (נזיר מ"ה: קידושין לה:) וכו' רבינו יבונתן מלוניל והריעצ"ה והמאירי ור"י קרקושה וגמוקי יוסף ורבינו פרץ נשם ריב"א (מכות כ. כ: כ"ה) וכו' עוד הריעצ"ה בשזועות (ג.) נשם רבו וכו' המפרש בנזיר (מ: ד"ה ת"ל) והסמ"ג (ל"ת ג.) והחינוך (מלוא רנ"ה) והראצ"ה בתשובה (סי' תתקמז) ושצלי הלקט הנד"מ (ח"צ סי' מ"ה). וראיתם מן התוספתא (מכות פ"ג ה"ז) אינו חייב עד שיקיפו בתער. והגם שבתורת כהנים (פ' מלורע פ"ב אות ד) איתא, שיש צראש מה שאינו בזקן, הראש אסור במספרים ובתער. כבר פירשו הראצ"ד והר"ש שם דמאירי במלורע נזיר שהנזיר אסור אפילו במספרים דכתיב לא יעבור לרבות כל המעצירים. וכו' התוס' נזיר (מ"ה: ד"ה השתא) וכו' עוד התוס' בשזועות (ג:) וכו' הסמ"ג (ל"ת נז) והיראים (סי' שלו) לדחות הראיה מהתורה כהנים.

(ז) שם. ויש אוסרים במספרים כעין תער. כ"כ התוס' (נזיר מ"ה: שזועות ג:) ותוס' שכן (מכות כ.) והרא"ש בפסקיו למכות (פ"ג סי' ג) וכו' מהר"ם מרענבורג בתשובה והיא לו נדפסה בתשובות ופסקים מאת חכמי אשכנז ולרפת (הולאת קופפר, סי' פו) וכו' רבינו ירוחם (נתיב יז ח"ה דק"ט ע"ג) והסמ"ק (מלוא ע"ה) ורבינו יונה בשערי תשובה (שער שלישי סי' ע"ה) ורבינו פרץ מצרלונה ורבינו עודדוס וחכמי איוורא (נזיר מ"ה: מ"ה:) ורבינו ישעיה האחרון בקונטרס הראיות (מכות כ"ה) והרשב"ן (ח"ג סי' ג'ג). וראיתם ממ"ש בנזיר (מ"ה:) אי כתיב ראשו ולא זקנו הוה אמינא תרתי משמע דאיתי עשה ודחי לא תעשה ומשמע דהקפת כל הראש שמיא הקפה ואחתי בתער מנלן להכי כתב רחמנא זקנו. ע"כ. ואם כדברי הסוצרים דאינו חייב בהקפת הראש אלא בתער א"כ שפיר שמעינן מראשו דגילוח מלורע בתער מדאמר רחמנא דעשה דמלורע דוחה לאו דהקפה. אכן הריעצ"ה (מכות כ"ה) דחה הראיה מנזיר, דודאי אינו לא כתב אלא ראשו הוה אמינא דגלוח מלורע בכל דבר, אבל בתר דכתב רחמנא זקנו ולמדו ממנו דגלוח מלורע בתער

שער החיים

רבינו ישיעיה ור"י קרקוש ורבינו פרץ זשס ריב"א
 שהבאנו לקמן (אות יא) שכתבו דהקפה במספרים כעין
 תער לא חשיב הקפה מפני שאינה משווה החדשים לגמרי
 כמו בתער שמסיר את כל העיקרים. ומבואר מדבריהם
 דלסדרת האוסרים, טעם האיסור במספרים כעין תער
 משום שהוא משווה החדשים קרוב לזכר ממש, אלא שא"ל
 השוואה כמו בתער. וכן בקדש חזיתיה לרבינו טודרוס
 בתוספותיו לנזיר (מא). וז"ל, ומכאן שאסור להקיף החדשים
 אפילו במספרים, ולא אמרנו אלא בתספורת כעין תער,
 אבל שלא כעין תער "אפילו סמוך לראש" מותר. וכ"כ
 הש"ך (אות ז) והחכמת אדם (כלל פט דין עז) והיד
 הקטנה (הלכות ע"ז פ"ו סעיף כה). ע"ש.

אולם אנכי הרואה להגאון כתב סופר בהכחותיו ליו"ד
 (דפוס לבוב בסוף חיו"ד) שהביא תשובה כ"י
 מאביו הגאון חתם סופר דאורך שיעור כל שעה כדי
 לכופ ראשו לעיקרו. וכ"כ בשו"ת תורה לשמה (סי שפט).
 ובשו"ת שאל שאל (חיו"ד סי נט) תמה דמ"ל לחתם סופר
 שצריך להביא כל כך דהא בגילוח נזיר דק"ל דחייב אם
 מגלה כעין תער יש ג' דעות מה הפירוש כעין תער. דעת
 התוס' (נזיר מ. דד"ה ובתער) דרק אם משחית גם שורשי
 השערות מיקרי כעין תער. והרא"ש שם בתוספותיו (דד"ה
 אימא כעין תער) כ' שאם מגלה סמוך לזכר הוי כעין
 תער. והרמב"ם (נזירות פ"ה ה"א) ס"ל שאם לא הניח
 כדי לכופ ראשו מיקרי כעין תער, ולפ"ז הלא לדעת
 הרמב"ם וסויעתו אין איסור צפחות הראש רק בתער,
 ומה שמחמירין לאסור במספרים כעין תער הוא ע"פ
 שיטת התוס' והרא"ש, וא"כ עכ"פ נימא דדי להחמיר שלא
 לגלה סמוך לזכר ממש, אבל שיטתך להניח כדי לכופ
 ראשו לעיקרו שהוא השיעור לדעת הרמב"ם מ"ל להחמיר
 בתרתי חומרי. ונלע"ד דס"ל לחתם סופר דצפירות כעין
 תער העיקר כדעת הרמב"ם וכן כתבתי בס' ק"ל נ"ל
 סי קל"ב שכן משמע מהסוגיא. ומזה נלמד להזהר צאם
 מגלחים הראש בכלי "מאשיך" הנהוג עתה כי הרבה
 פעמים ראיתי שגלחו ולא הניחו כדי לכופ ראשו לעיקרו
 ונכשלין באיסור תורה לדעת התוס' והרא"ש. עכת"ד
 השאול שאל. גם בשו"ת מלמד להועיל ח"ב (סי סד אות
 יא) העלה לדעת הרמב"ם מסתמא בהשחתת זקן ג"כ
 דדין כן דאם גלה בתער ולא שייר כדי לכופ, לוקה. גם
 חזיתיה להגרע"א בתשובה הנד"מ (מהדורה רביעאה חיו"ד
 סי מט) דבמניח כדי לכופ ראשו לעיקרן לא מיקרי הקפה
 הראש דאינו משוכ לזעיו לאחריו כיון דנשאר השער
 בגידול לכופ ראשו לעיקרן.

מצתה הבוא נבוא לעמק יבושפט, כי הנה מה שהביאו

גם מה שהשוו שיעור שערות הפאות והזקן לשיעור צ'
 שערות המצואר דנדה (נצ): דלר"י הוא צכדי לכופ
 ראשו לעיקרו, ולר"א כדי לקרן צליפורן, ולר"ע כדי שיהו
 ניעלות צזג. ומסיק דהלכה כדברי כולן להחמיר. וכ"פ
 הרמב"ם (אישות פ"ב הע"ז) וז"ל, שתי שערות האמורות
 צצן וצצת "ובכל מקום" שיעורן כדי לכופ ראשו לעיקרו.
 ומשימחמו ויהיו יכולות להנטל צפי הזוג עד שיגיעו לכופ
 ראשו לעיקרן דנין צכן להחמיר בכל מקום. ועי' משנה
 למלך שם שהאריך צכ"ז. ע"ש.

יש לדחות כמ"ש הנודע ציבדח תנינא (חיו"ד סי פ) דג'
 שיעורים אלו שנאמרו הוא צמקום שהנידון הוא שיעור
 צ' שערות, לא צמקום שהנידון הוא גילוח צ' שערות,
 דשיעור גילוח לחוד ושיעור שיעור לחוד. ועוד דלא קצלו חז"ל
 שיעור זה רק צמקום שהשיעור שתי שערות, אבל צפחות
 הזקן שלא שייך צבו מנין לא קצלו שיעור זה כלל נדאף
 דמתחייב על השחתת צ' שערות מתוך שאר השערות
 שצפחת הזקן, מ"מ אין זה נוגע לשיעור הפאה שאין קצצה
 למספר השערות שצן. וכ"כ בשו"ת חתם סופר (חא"ח סי
 קנד) אלא שצ' דהיינו דוקא לסדרת הרמב"ם דס"ל דשיעור
 הפאה ארבעים שערות, א"כ תו אינו צכלל משנתיו דנדה
 (נצ): ושיעור כדי לכופ האמור צנזיר הוא הלכה למשה
 מסיני. אבל לסדרת הסמ"ג דשיעורו צצ' שערות הרי הוא
 צכלל משנתיו דנדה (נצ): ויש להחמיר משיעור כדי לכופ
 ראשו לעיקרו. וז"ל דמה שהבאנו לעיל (צד"ה אולם)
 מהכתב סופר זשס תשובת אביו כ"י דאורך שיעור כל
 שעה כדי לכופ ראשו לעיקרו, לא שהכריע לדינא כן, אלא
 לחוש לסדרת הסמ"ג אמרה. וכן מתבאר ממה שצין הכתב
 סופר שם לעי' צחתם סופר חא"ח סי קנ"ד, דשם נתבאר
 פלוגתת הראשונים צזה. ודלא כמ"ש בשו"ת שאול שאל
 (חיו"ד סי נט) שהחתם סופר הכריע כן להלכה, גם דלא
 כמ"ש הרצ דרכי תשובה (אות טו) דהוא מתורת מנהג.
 וחזות

שער החיים

וחזות קשה ראיתי בשו"ת מלמד להועיל (ח"צ סי' סד
אות יא) שאחר שהביא מ"ש הרמז"ס הלכות
 נזירות (פ"ה ה"א) ה"ל, וכ' לדעת הרמז"ס מסתמא
 בהשחתת זקן ג"כ הדין כן דאם גלח בתער ולא שייר כדי
 לכופ לוקה. שוב הקשה דא"כ אמאי אינו לוקה במספרים
 הא גם כאן אינו משייר כדי לכופ ראשו לטיקרו ומאי
 שנא מספרים מתער. ותירץ דמה שהתער נחשב משחית
 [ולא מספרים] הוא משום דמכלה חלק גדול צבת אחת.
 וצמחכ"ת להיפך הוא דצמשייר פחות מכדי לכופ
 המספרים גוזזות יותר מהר מתער, ורק צמעציר סמוך
 לצער התער מכלה חלק גדול צבת אחת יותר ממספרים
 וכאשר הנסיון מורה. גם מה שתירץ המלמד להועיל שם
 דכיון דהתער יכול להשחית עד השרש א"כ כיון דהעציר
 עד שלא נשאר כדי לכופ חייב, דהתורה לא הקפידה על
 תער אלא משום דראוי להשחתה. ליתא, דממ"פ אם עיקר
 קפידת התורה הוא על הכלי משחית ולא רק על
 ההשחתה, א"כ אפילו אם יגלח בתער וישייר יותר מכדי
 לכופ יכיה חייב. ואם קפידת התורה רק על ההשחתה
 א"כ מה השחתה היא זו אם הוא משייר פחות מכדי לכופ.
הלכך נקיטין לדינא שמוחר לגלח פאות הראש
 צמספרים שלא כעין תער אפילו סמוך לראש
 וצלצד שלא יגלח סמוך לצער ממש. ועל כן מותר לגלח
 פאות הראש צמכונת תספורת צדרגה נמוכה וצלצד
 שישייר איזה דרגה כדי שלא יגלח סמוך לצער ממש. זהו
 שורת הדין. ומ"מ פשע המנהג בישראל כשמגלחין ראשי
 החינוקות להניח הרבה שערות צלדעיהן, כמ"ש התוס'
 נזיר (מא': צד"ה השתא) והאגודה (נזיר אות יא) וחכמי
 חיוורא (נזיר מא'). ולאו דוקא צקטנים דה"ה בגדולים,
 כמצואר צרא"ש וצחודשי רבינו פרץ מצרללונה (נזיר מא').
 גם מהיות טוב שלא לגלח פאות זקנו בתער או צמספרים
 חדודות שדין כתער אם משייר פחות מכדי לכופ ראשו
 לטיקרו, לחוש לדעת הסוברים דלוקה על זה. ושאר דיני
 מספרים יתבאר צדצרינו לקמן (אותיות מה-מז). ע"ש.
י) שם. ויש לחוש לדצריהם. דאף דנקיטין כהרמז"ס
 ודעימיה דמותר להקיף פאות הראש צמספרים
 כעין תער, עכ"ז יש לחוש ולהחמיר צשל תורה. גם
 הרעצ"א הגם שהוא מן המתירים עכ"ז סיים דהנזכר
 שלא להקיף אפילו צמספרים כעין תער הרי זה משווצת,
 ושלמעשה ראוי להחמיר ולאסור צמספרים כעין תער. אך
 לא משום שחשש להחמיר צשל תורה, אלא משום מראית
 העין. ועי' שוירי צרכה אות ד'.

יא) שם. ויש לחוש לדצריהם. ולדצריהם אף צמלקט
 ורביעני אסור, דכל הקפה אסורה אפילו

שלא צדרך גילות. שו"ת הגרע"א הנד"מ מהדורא רביענא
 חיו"ד סי' מ"ט. וכ"כ עוד צגליון הש"ס שצועות דף צ'
 ע"ב. ערוך לנר צחידושיו למכות דף כ' ע"ב. מנחת חינוך
 מורה רנ"א אות ז'. מהר"ם שיק צחיצורו על תרי"ג מלוות
 מורה רנ"ב אות ד'. שו"ת אהל אצרכם סי' נ"א. כרם
 שלמה מעין עכור אות ו'. ודלא כיש"ש יצמות פ"ב דין
 י"ת.

אבל לסצרת הרמז"ס ודעימיה דס"ל דמותר להקיף
 הראש צמספרים כעין תער, ה"ה דמותר צמלקט
 ורביעני, דילפינן הקפת הראש מהשחתת זקן צביקש
 להתיר צמספרים כעין תער וצמלקט ורביעני, וכמו
 שנתבאר כ"ז צריעצ"א (מכות כא.). וכן די"ק הרב שער
 המלך (פ"ב ה"ו) ממ"ש הרמז"ס לא נאסר השחתה "אלא
 בתער". והגם שיש טעם נוסף לסצרת הרמז"ס ז"ל והוא
 דהקפה צמספרים כעין תער לא חשיב הקפה מפני שאינה
 משווה הצדעים לגמרי כמו בתער שמסיר כל העיקרים
 [וכן פירשו רבינו ישעיה הראשון ור"י קרקושב ורבינו פרץ
 צשם ריב"א ורימזנו דצריהם לעיל אות ו', וכ"כ הרעצ"א
 מכות שם צטעם ראשון]. ולטעם זה כל שכן דאסור
 צמלקט ורביעני, כמצואר צדצריהם. עכ"ז נקיטין כסצרת
 רוב הראשונים דטעם המתירים להקיף הראש צמספרים
 כעין תער הוא משום דילפינן הקפת הראש מהשחתת זקן
 צביקש, וכמ"ש הרעצ"א (שצועות צ: ג.) ושכן דעת רבו,
 וכ"כ הסמ"ג (ל"ת נז) והיראים (סי' שלו) ושו"ת מן השמים
 (סי' כח) ורבינו יהונתן מלוניל (מכות כ:.) וגמוקי יוסף
 (ד' צדפי רר"ף) ושצלי הלקט הנד"מ (ח"צ סי' מא) וכן
 הכריע הרעצ"א (מכות כא.). גם לפימ"ש הראצ"ה
 בתשובה (סי' תתקמז) דהקפת הראש דכל אדם הוקש
 למלות הקפת הראש דמלורע שהוא בתער. א"כ מצואר
 יולא דאינו חייב רק בתער ולא צמלקט ורביעני, דומיא
 דמלורע דמלותו בתער דוקא. וכן מתבאר מדצרי הגרע"א
 ושאר אחרונים שהצאנו לעיל שכתצו דלמאי דפסקין
 בשו"ע (צסעיף זה) דראוי לחוש להאוסרים צהקפת הראש
 צמספרים הכי נמי יש לאסור צמלקט. ומשמע דלדעת
 המתירים להקיף הראש צמספרים הכי נמי מותר צמלקט
 ורביעני. וכ"כ צהדיא המנחת חינוך שם. וכן צקדש חזיתיה
 להסמ"ג (ל"ת נז) וז"ל, הוקשו יחד ללמד מה צהקפה לוקה
 הניקף אם סייע למקיף אף צהשחתה כן, ומה צהשחתה
 אינו חייב "אלא בתער שהוא גלוח שיש צו השחתה" אף
 צהקפה כן. ומצואר יולא מדצרי דדוקא בתער שדרך לגלח
 צו חייב צפאות הראש, משא"כ מלקט ורביעני אף שהם
 משחיתים כיון שאין דרך לגלח צהם, מותר אפילו צפאות
 הראש. וגדולה מזו כ' היש"ש (שם) דאף לסצרת האוסרים
 להקיף

באר הגולה

לחוש לדבריהם: ד' גם הניקף חייב אם סייע בדבר שמטה עצמו אליו

ה' כדמני תנא

קמיה דרב חסדא מכות דף כ' ע"ב ואלוקימתא דרב אשי:

להקיפו

שער החיים

מ"א

ומיכו מדקאמר לא תקיפו ולא כתיב לא תוקפו הוסיף בלאו גם על המקיף. וכ"כ חו"מ נזיר (נז: ד"ה ורצ אדא) וכן מתבאר מדברי רש"י (צ"מ י: ד"ה וקדש לך) ויש מפרשים דמדאפקיה רחמנא בלשון רבים לא תקיפו פאת ראשכם, משמע דאתרווייכו קאן. וכ"כ ריב"ן והרמב"ן בשם הראב"ד^ה שם. ולפירוש זה המקיף והניקף שוים ואין אחד מהם מחודש מחצרו.

(יד) שם. גם הניקף חייב אם סייע בדבר. והמקיף את עצמו לדעת ריב"ן (כ: ד"ה רצא) חייב שנים משום מקיף ומשום ניקף. אולם הרמב"ם (פ"ג ה"א) כתב, לפיכך המגלה שני "לדעיו" אפילו צבת אחת והתראה אחת לוקה שתיים. ומדקאמר המגלה שני "לדעיו" משמע דאיידי במגלה לעצמו, ואמר לוקה שתיים על שתי הפאות, ולא אמר דלוקה ארבע. ומוכח דס"ל דלוקה משום מקיף או משום ניקף אצל לא על שניהם יחדיו, ודלא כריב"ן. וכ"כ אחרונים רבים צדעת הרמב"ם הלא המכ צית מועד וזיו משנה ועצודת המלך ואצי עזרי צחיצוריהם על הרמב"ם (פ"ג ה"א). וכ"כ בגאון חקרי לצ צחי"ד (ח"ג ס"י כח) ומשנת חכמים (ס"י נג יצין שמועה אות ג) והמלצ"ם (קדושים אות עג) ומנחת חינוך (מלוא רנא אות צ) ואצני נזר (חח"מ ס"י קמד) וצריית משה על הסמ"ג (ל"ת נז אות ג) ופתשגן הכתב (ס"י יג ד"ה והנה במכות). ודלא כמ"ש הפר"ח במים חיים (פ"ג ה"א) והפני מצין סנהדרין (נד: ד"ק ע"א) דהרמב"ם ס"ל כריב"ן.

ובין הוכיחו עוד האחרונים ממ"ש הרמב"ם צספר המלות (שורש ט) שמנין המלות תלוי במלקות וא"כ כיון דמקיף וניקף נמנו כמלוא אחת אע"פ שעצר על שתיבן שהקיף לעצמו, אינו חייב אלא אחת. וולפ"ז להראב"ד דפליג על הרמב"ם צמנין המלות הקלר (ל"ת מג מד) וס"ל דיש למנותם בשני לאוין לאו למקיף ולא לניקף לאו למשחית ולא לנשחת, א"כ אפשר דס"ל כריב"ן דלוקה שתיים משום מקיף ומשום ניקף. ועי' צפתשגן הכתב שם שכי דלפיכך הרי"ף והרא"ש לא הביאו רק תירוצא דרב אשי משום דס"ל דאינו לוקה אלא אחת, ושכן מתבאר מדברי המאירי, ודלא כריב"ן. ואמנם נחלקו האחרונים צציאור הסוגיא לדעת הרמב"ם, יש מהם הסוברים לדעת רבא אם הקיף לעצמו לוקה שתיים משום מקיף ומשום ניקף, ולרב אשי אינו לוקה אלא אחת, וק"ל כרב אשי. ויש מהם הסוברים דגם לרבא אינו לוקה אלא אחת, וקמ"ל דאם הקיף לעצמו והתרו

להקיף הראש צמספרים כעין תער, צמלקט ורהיעני מותר, אלא דלא קי"ל כוותיה צפרט זה.

ולדינא כיון דנקיטין כפסק מרן ז"ל והסכמת רבותינו האחרונים לחוש ולאסור הקפת הראש צמספרים כעין תער, א"כ ה"ה דיש לחוש ולאסור הקפת הראש צמלקט ורהיעני, ואפילו תלישת ומריעת השערות צידו ג"כ אסור כמצואר צאחרונים ה"ל. וכן ע"י סס אסורן. והגם דהחתם סופר צחי"ד (ס"י קלט וקמ) מלדד דצדך תלישת ומריעת מותר לכ"ע. כבר הרצה להשיג עליו צשו"ת שאול שאל (צחי"ד ס"י ק) והעלה דתלישת ומריעת דינה צדין מלקט ורהיעני. וכן העלה מהר"ם שיק צחיצורו על תרי"ג מלוות (מלוה רנצ אות ד) ומהר"א שאג צשו"ת אהל אברהם (ס"י נא). והכי נקיטין. ועי' צדבריו לקמן אות ל"ה, ולרף לכאן.

(יב) סירוק פאות הראש כשאינו מתכוין לתלוש, מותר. שו"ת חתם סופר צחי"ד ס"י ק"מ. מהר"א שאג צשו"ת אהל אברהם ס"י נ"א. שו"ת כתונת יוסף צחי"ד ס"י א'. צצחי לדק אות צ'. דרכי תשובה אות י"ד. עעמא דקרא צבהגות צצסוף הספר אות ל"ד, צשם החזון איש. תשובות ובהגות ח"א ס"י ת"ס. כרם שלמה מעין עהור ס"ק ו' אות צ'. שו"ע המקולר ח"ד ס"י קמ"ט סעיף ד'. ועי' צשו"ת שאול שאל צחי"ד ס"י ק' צסופו. ע"ש. והגם שהגאון רבי עקיבא איגר ז"ל צתשובה הנד"מ (מהדורא רביעאה צחי"ד ס"י מט) כ' דאין להתיר מעטם שאינו מתכוין, דהא סריקה הוי פסיק רישא כדאמרין צנזיר (מצ). אצל לא סורק. כבר השיב עליו צשו"ת אהל אברהם ה"ל, דאין הפסיק רישא שיתלוש שערות המחוצרים ממקורם, רק שיתלש מן השער מקלתה ע"י שקשורים זה צזה, וא"כ צנזיר דאפילו תלש מקלת שער עוצר צעשה דגדל פרע להכי סריקה אסורה דהוי פסיק רישא, אצל צפאת הראש דאין חייב רק כעין תער ואינו חייב צתלישת מקלת השער, לא הוה פסיק רישא ומותר. (יג) סעיף ד'. גם הניקף חייב. מלשון זה משמע דהמקיף פשיטא דחייב, דפשטיה דקרא ודאי למקיף אזהר רחמנא, ומיכו גם הניקף נתרצה לחיוצא משום דכתיב (ויקרא יט כז) לא תקיפו, משמע לא תניחו להקיף, דאפילו על הניקף אזהר רחמנא. וכ"כ ריב"ן (מכות כ:) והרמב"ן (שם) צשם הראב"ד.

ויש מפרשים צבהיף, דפשטיה דקרא ודאי לניקף אזהר רחמנא דהא פאת "ראשכם" כתיב דהיינו הניקף.

להקיפו ו אבל איסורא איכא אף על פי שלא סייע לפיכך אסור להיות

ניקף

באר הגולה
ו עור בשם סמ"ג
וכ"ד התוס' ברש
שזעזע:

שער החיים

שדי חמד כללים (מערכת ל' כלל יז-יד) שהאריך בזה.
ואחמ"ל.

(טז) שם. אם סייע בדבר שמטה עלמו חליו להקיפו.
ואח"ל שיעב עלמו בשעת גילוח ממנו, אלא
אפילו אם העב עלמו קודם תחילת הגילוח ג"כ הוי מעשה
ולוקה. וכן מתבאר ממה שהקשו הריעצ"א והאחרונים
שהבאנו בזה הקודמת מהא דבילה (כב). מסייע אין זו
ממש, על סוגייתו, ומוכח דמיירי הכא בזמזין שער
קודם ההקפה, דומיא דהתם שפותח עינו שישים הכוח
את הכחול קודם העצירה. וכן הוכיח במישור בשו"ת
הגרע"א קמא (סי' לו) מדברי הריעצ"א הנ"ל. והגם
שהגרע"א דחה סברא זו, דמכיכי תיתי יהיה מעשה
שקודם העצירה נקרא לאו שיש בו מעשה. כבר תירץ
הגאון חזון איש (חיו"ד סי' עח) דהחזקת הגוף במלצ
משונה מתכניתו הרגיל כמו מרים ראשו יותר מרגילות
האדם, או כופף ראשו יותר מהנוה לו לאדם, חשיב
כמחזיק דבר צידו, וכשמחזיק ראשו במקום זה אשר הוא
נגד הרגילות, ואם יניח את ראשו ממילא ינטה הלאה
ויתרחק מן התער, וברצונו הוא מכריח את ראשו שלא
לנטות מכאן, מקרי מעשה [בשעת העצירה]. ע"ש. ועי'
ע"ז או"ח סי' שכ"ח אות א'. ובדבריו סי' קע"ט אות
ל"ג ד"ה וגדולה.

ומכל מקום ההליכה לבית המגלה אינו נחשב מעשה,
כמ"ש הרב אור הישר בחצורו על הרמב"ם (פי"ב
ה"א) וכי העעם, דמסייע להיות לוקה הוא דוקא במסייע
בעלם פעולת האיסור ולא בגורם אל האיסור, דהא היה
יכול לבוא לבית המגלה ולא להתגלה, והמלקות הרי הוא
רק על עלם הפעולה. ושכן מוכח ממ"ש ריב"ן (מכות כ):
דהאי מסייע הוא שמזמין השערות למקוף. עכ"ל. וכ"כ
הגאון משנת חכמים (סי' נג יצין שמועה אות ג' ד"ה
ואבאר וצ"ה והנה בכלל) לדייק מדברי ריב"ן. והגם שכי'
(שם ובסי' יא יצין שמועה אות ד) שלדעת הרמב"ם הליכה
במיוחד כדי להתגלה הוי מעשה מדס"ל שהכולל לראות
לורת האלילים הוי מעשה. ליתא, דשאני התם שהפניה
היא עלמו של איסור משום אל תפנו אל האלילים, ופשוט.
(טוב) שם. אבל איסורא איכא אע"פ שלא סייע. כ"כ
התוס' (ב"מ י: שזעזע ג.) והריעצ"א (מכות
כ: ד"ה אל"ל רב חסדא) בשם הרמ"ה. וכ"כ הסמ"ג (ל"ת
נז) והסמ"ק (מלוה עא) והעור (בסי' זה) וכ"כ הראב"ד
בשגותיו על הרמב"ם שניצא להלן בסמוך. ולשיטתם ודאי
הניקף

זו משום ניקף ולא משום מקיף הוי התראה ולקי.
(טו) שם. גם הניקף חייב אם סייע בדבר. הריעצ"א
במכות (כא. ד"ה במסייע) הקשה ממה
ששנינו במסכת יום טוב (בילה כב). גבי מיכחל כותי
לישראל ציר"ט וישראל עמין ופתח, דמסייע אין זו ממש.
ואיך מתחייב כאן הניקף משום שסייע. ותירץ שאין כל
המסייעין שוין, דמסייע דהתם אין זו ממש שדרך העין
להיעלם ולהפתח מעט, אבל הכא סיוע גדול הוא כשמזמין
לו עלמו ^{לעצמו} בשערו. עוד תירץ בשם הרמ"ה, דשאני הכא
דכלאו מסייע יש בו לאו, ולא צעין סיוע אלא כדי שיכא
זו מעשה ללקות עליו, לכך צמעה כל דהוא הוי מסייע
וחייב. וכן תירצו הגאון חות יאיר (סי' ריב) והגאון משאת
משה (חיו"ד סי' ד) והגר"ח ך עטר צספרו ראשון ליוון
(בילה סב). כתירון הריעצ"א בשם הרמ"ה. וכן מתבאר
מדברי הש"ך בנקודות הכסף יו"ד (סי' קלח על ע"ז ס"ק
כא). וכ"כ עוד ^{לדברי החכמים} אחרונים הביאם רבינו יוסף חיים בשו"ת
רב פעלים ח"צ (חיו"ד סי' לה ד"ה וראיתי להר"צ). אכן
מדברי מהר"י קורקום ומרן צכסף משנה (הלכות כלאים
פ"י הלכה לא) שכתבו להסביר דברי הרמב"ם למה לוקה
הלוזש כלאים אע"פ שלא עשה מעשה שחחר הלבוש,
ותרצו, משום דאיכא למימר שא"א לאחר להלבישו אלא
יזמין הלוזש עלמו וילדד גופו, וזה חשוב מעשה כדאמרין
גבי ניקף. ע"ש. נראה דס"ל כהתירון הראשון של
הריעצ"א. והגם שכתבו "שאי אפשר" לאחר להלבישו.
נראה דלאו דוקא הוא, דהא ודאי אפשר להלבישו גם
בשאינו מסייע כמו שאפשר לגלח חצרו אע"פ שאינו
מסייע, אלא כוונתם לחלק כמ"ש הריעצ"א צתירונו
הראשון. וכן נראה לפרש צכוונת הע"ז (או"ח ר"ס שכת)
והשיטה מקובלת (בילה כב). דסברי מרן כהתירון
הראשון של הריעצ"א. ועי' בשו"ת רב פעלים (שם)
שהאריך בכ"ל.

ואנכי הרוחא להמנחת חינוך (מלוה רנא אות ד) שכי'
דלהכלל של הרב המחבר [החינוך] כמה פעמים
בחצורו דכל לאו שאפשר לעצור צלי מעשה אף אם עשה
מעשה אין לוקין, ל"ל דמיירי דא"א לגלח בלא סיוע ידיה,
אבל אם גם בלא סיוע ידיה היה יכול לגלח אינו לוקה
אף אם סייע. אולם הגאון חתם סופר צחאה"ע (ח"ב סי'
קנג ד"ה אהוצי יקירי) כי דאף לשיטת החינוך הכל תלוי
בעיקרו של הלאו, שאם עיקרו ע"י מעשה הגם שיש
מליאות לעצור צלי מעשה, אם עשה מעשה לוקה. ועי'

באר הגולה

ז כרז הונא נזיר

דף נ"ז ע"ג הסכמת הפוסקים:

ניקף אפילו על ידי עובר כוכבים: ה' המקיף את הקטן חייב: אבל מותר

להקיף

שער החיים

לנורך ניתוח צאופן שחייב לגלח למשע, יש להורות שיגלח פאת ראשו ע"י סם גילוח דשרי לדעת הרמב"ם וסייעתו כמו שנתבאר לעיל סעיף ג', כיון שמרן צשלחנו שם לא הכריע בדעת האוסרים רק כתב צלשון יש לחוש, הלכך שפיר דמי להקל בשעת הדחק, וכ"כ צכיו"צ הרב דרכי תשובה (אות ד), ע"ש.

(ט) סעיף ה' המקיף את הקטן חייב. פלוגתא דרב הונא ורב אדא בר אבהו צפרק שני נזירים (נזיר נז): ופסק רב הונא דמחייב, וכן פסקו הלכות גדולות (הלכות נזיר) והר"ף (פ"ג דמכות דף ד' ע"א) והרמב"ם (פ"ג ה"א) והתוס' (נזיר נז: שצעות ג) והרא"ש (מכות פ"ג סי' ג) והריטב"א והמאירי (מכות כ: ורבינו ישעיה האחרון (שם פ"ג אות ח) וכפתור ופרח (פכ"ה ח"צ דשכ"צ) והעור (צסי' זה), וכ"פ רבינו אברהם מן הכר (נזיר נז): דהלכה כרב הונא צין לחומרא צין לקולא, דמקיף את הקטן חייב, ואשה שהקיפה הגדול פטורה, ועי' שער המלך (פ"ג ה"א ד"ה וראיתי צמכתא) וחסדי דוד על התוספתא (נזיר פ"ה ד"ה שני) וצאר משה לנזיר (נז: ד"ה והנה צעיקר) וקרבן אורה (נזיר שם ד"ה אצל), ואכמ"ל.

(כ) שם צהגה, אבל מותר להקיף את העובד כוכבים או את האשה, כ"כ נמוקי יוסף (מכות דף ד' ע"א) צסם הרא"ש, דאע"ג דאסר רב הונא [דק"ל כוותיה] לאיש להקיף קטן שאני התם משום דאחי לכלל חיוב אצל עובד כוכבים מותר להקיפו וצקרבן אורה (נזיר נז: צד"ה עוד נסתפקו התוס') הרחיב לצאר, דדוקא צמקיף את הקטן הוא דמחייב משום דפטורא דקטן לאו משום דהותרה לו אלא משום דלאו צר עונשים הוא, ותנא דמסייע ליה הוא ניבו רבינו פרץ מצרללונה שציא להלן צסמוך, אולם עי' לקמן אות כ"צ מה שהצאנו מהגר"ש קלוגר בדעת מור"ם ז"לן ולפ"ז ה"ה להקיף אשה דשרי, עכצ"ד, וכ"כ המאירי (מכות כ: שמותר לישראל גדול להקיף אשה וגוי, וכ"כ רבינו פרץ מצרללונה (נזיר נז:), ולענין הלכה עי' צאות שאחרי זה.

(כא) שם צהגה, ויש מסתפקים צדצר, כ"כ הגמוקי יוסף שם וז"ל, ויש מסתפקין אם ישראל מותר להקיף לגוי לדעת רב הונא [דק"ל כוותיה] דומיא דקטן [דק"ל שאסור להקיפון ולשיטתם הספק שווי צאשה וצגוי, וכ"כ הרא"ש צתוספתיו לנזיר, צביאו השיטה מקובצת (נזיר נז: דלריך עיון למאי דק"ל כרב הונא אם יא

הניקף עובר צלאו אע"פ שלא עשה מעשה, אלא שאין לוקין עליו, אבל הרמב"ם (פ"ג ה"א) כ' אבל האיש המתגלה אינו לוקה אלא"כ סייע למגלת, וכ' ע"ז הראצ"ד, אע"פ שאינו לוקה כיון שמדעתו עשה עובר צלאו, ע"ש. למדנו מהאמור לדעת הרמב"ם כפי מה שסצר הראצ"ד צדעתו, אם אינו מסייע אינו עובר צלאו, וכ"כ מרן צכסף משנה צדעת הרמב"ם, ושאפילו אם אמר לו להקיף לו פאת ראשו, אין שלוח לדצר עצירה.

איברא דהאחרונים ז"ל הקשו על מרן ז"ל דמאי שנא משאר לאוין שאין צהם מעשה דהגם שאינו לוקה עכ"ז עובר צלאו, ואמנם הגאון מעשה רקח (פ"ג ה"א) עמד צזה, ותירך דהני מילי צשאר לאוין דאיתנהו צמעשה וצלא מעשה וצכה"ג אף שלא עשה מעשה קעצר על הלאו, כיון דעיקרו הוי צכל גווני, משא"כ צלאו דהקפה וגילוח דאין מציאות למקיף לעצור על הלאו זולת צשיעשה מעשה לגלת, א"כ גם הניקף אם אינו מסייעו אינו עובר צלאו כלל, דגרע משאר לאוין דאיתנהו צמעשה וצלא מעשה, וכאמור, גם הגאון נודע ציהודה תניינא (חא"ח סי' עו) ערה לייצצ סצרת מרן צכסף משנה ושדצריי מוכרחים הם צדעת הרמב"ם, ע"ש.

ומכל מקום נקיעין כסצרת רוב הראשונים דהניקף עובר צלאו אע"פ שלא סייע, וכ"פ מרן צשלחנו העבור כאן, וכ"כ כמה אחרונים צדעת הרמב"ם הלא כמה מהר"י צירצ צצית יעקב על הרמב"ם (פ"ג ה"א) והמצי"ט צקרית ספר (פ"ג ה"א) ולחם משנה (פ"ג ה"א) והגאון חכם לצי צתשובה (סי' פצ) ועוד אחרונים, ועי' מגלת ספר על הסמ"ג (ל"ת נז) וש"ת משאת משה (חיו"ד סי' ד) וגר מלוא (סי' י' אות קמ) וש"ת צית אפרים (חיו"ד סי' סצ) וש"ת מלמד להועיל (ח"צ סי' סד אות ד' ואות ז) וצרית משה על הסמ"ג (ל"ת נז אות ג), ע"ש, ועי' דרכי תשובה (אות ח), ואכמ"ל.

(חי) שם, לפיכך אסור להיות ניקף אפילו על ידי עובד כוכבים, ואפילו צמקום חולי אין להקל כלל, זולת אם יש פיקוח נפש או ספק פיקוח נפש, דאין לך דצר העומד צפני פיקוח נפש, וכן העלה צש"ת פרי השדה (סי' לה) צביאו הרב דרכי תשובה (אות ו), ועי' צש"ת הגרע"א קמא (סי' לו צד"ה עכ"פ), ולכן אם לריך לגלח פאת ראשו לרפואה יזהר שלא יגלח סמוך לצצר ממש ואז מותר לכרע, כמ"ש הגאון חכמת אדם (כלל פט אות עז), וכן העלנו צדצרינו לעיל (אות ע), ע"ש, ואם לריך לגלח

להקיף את העוצד כוכבים או את האשה. (נ"י נשם הרא"ש). ויש מסתפקים בדבר (נ"י נשם

י"א

שער החיים

חיובא, הכי נמי קטן ואשה המקיפין לאיש חייב הניקף
אע"ג דמקיף לאו דר חיובא. ע"כ. ומוכח דקטן ע"י נכרי
ששניהם חיוני דר חיובא, מותר לכ"ע, דכח"ג מודה
הנמוקי יוסף לסברת ה"ש מתירין.

ועל גוף הדין הקשו האחרונים ז"ל דממ"פ אם הקטן
עושה בן מעלמו שהולך לגוי מאי רבותא דהא קטן
אובל נבילות הוא ודינו מצוהר בח"מ ס"י שמ"ג. ואם ר"ל
שישראל מותר לומר לגוי שיקיף להקטן זה בודאי אסור
דאמירה לגוי אסור בכל דבר שאסור לו לעשות. וכן הקשה
הגאון בית אפרים (חיו"ד ס"י סב דד"ה ודרך אגב) הביאו
הרב פתחי תשובה (אות צ). וכן הקשו הגאון חקרי לב
חיו"ד (ח"ג ס"י כט) והגאון בית מאיר (צסי זה) והגאון
מהר"ם שיק (חא"ח ס"י קסג) והגאון קרן אורה בחידושי
לנזיר (נז: דד"ה וכן כתב צ"ע). ע"ש.

אמנם הגר"ש קלוגר בשו"ת עוצ טעם ודעת שם עמד
בזה ותיירן דמירי שהגוי עושה בן מעלמו להקיף
הקטן, ולא שייך דין דקטן אובל נבילות דצ"ד או אצו
מלווין להפרישו, רק בדבר שסיבת הפטור בקטן משום
דלאו דר עונשים הוא ואם היה דר עונשים היה חייב
בהם. אבל בדברים דסיבת הפטור בקטן משום דכותרה
לו, אין הצ"ד או אצו מלווין להפרישו. והכי נמי הכא
הפטור הוא משום דכותרה לו שכן שאשה פטורה מלאו
דהקפה מכה דכיון דאינה בכלל השחתת זקן אינה בכלל
הקפה כמצוהר צ"ש (נזיר נז:), א"כ ה"ה נמי קטן כיון
דאינו בכלל זקן אינו בכלל הקפה, דכל זמן שלא הביא צ'
שערות אין צמינו צאים לכלל זקן, דכל קטנים אין להם
זקן. והגם דצ"ש נזיר שם קאמר העעם דקטן אינו דר
עונשים ולא קאמר מכה דאינו צהשחתה. י"ל דהאי סוגיא
אזלא כהך לישנא בקידושין (לה:): דאשה פטורה מהשחתת
זקן מכה גז"ש דפאת פאת וכו' ואינה צהשחתה אינה
צהקפה וגז"ש זו אינה שייכת אלא צנשים, ועל כרחך
דפטורא דקטן הוא מכה דאינו דר עונשים. אבל לאידך
לישנא [בקידושין שם] דס"ל דהוא מכה סברא כיון שאין
לה זקן וכו' ואינה צהשחתה אינה צהקפה. וכ"פ
הרמב"ם (פי"ב ה"ב) כהאי לישנא כמ"ש הלחם משנה שם,
א"כ גם קטן פטור מהאי טעמא דאין לו זקן, וממילא
סיבת הפטור הוא משום דכותרה לו, ואין הצ"ד או אצו
מלווין להפרישו. עכ"ד. ועי' מהר"ם שיק בג"ל מ"ש לתרץ
בזה.

כלל העולה שהעיקר צכוונת מור"ם ז"ל צמ"ש שקטן
מותר להיות ניקף מן העוצד כוכבים, דהיינו שהגוי

עושה

יהא אסור לספר ישראל להקיף גוי. אולם התוס' צנזר
(נז: סד"ה ורצ אדא) צתר דאיצטיל לכו דדר פשטוב,
דמותר להקיף גוי משום דפאת ראשכם אישראל קאי ולא
אעוצד כוכבים. אלא שנסתפקו אם מותר לישראל להקיף
אשה. וצתוס' שצעות (ג. סד"ה ועל הזקן) פשיטא לכו
שאסור לישראל להקיף אשה. שכן מתצאר ממ"ש התוס'
גבי נזיר ספק טמא, דקאמר (נזיר נז:): ודלמא לאו טמאין
חינון וקעציד הקפה, ומשני שמואל צאשה וקטן. וממ"ש
התוס' צסיוס דצריכם דשמואל כרצ אדא ס"ל מדשרי
להקיף "צאשה" וקטן, מצוהר יונא דרק לרצ אדא מותר
להקיף אשה, אבל לדידן דק"ל כרצ הונא אסור להקיף
אשה. וכן דייק לנכון הגר"א צציווריו (אות ז) מן התוס'
ה"ל וגדולה מזו מלאתי לרצונו עוודרום צתוספותיו (נזיר
נז:): שאסר לישראל להקיף אפילו גוי, דהוכי ליה כמקיף
את הקטן דאסור.

ולדינא הנה מור"ם ז"ל סתם כסברת המתירים להקיף
אשה וגוי. וכ"פ הלבוש (סעיף ה) והצ"ח (אות
ד) והש"ך (אות ד) והחסדי דוד (מכות פ"ג ה"ז דד"ה
ומ"ש ח"כ) והחכמת אדם (כלל פט דין יז) וקרן אורה
בחידושי לנזיר (נז: דד"ה עוד נסתפקו התוס'). ודלא
כמ"ש צשו"ת חקרי לב חיו"ד (ח"ג ס"י כט דד"ה כי ע"כ)
דהמקיף אשה וגוי אי חייב הדבר ספק ושעל בן אסור
מדינא להקיפם. ומיכו אנכי הרוצה להגר"א צציווריו
(אות ז) שהגם שהקל צהקפת גוי עכ"ז החמיר צהקפת
אשה מכה התוס' צנזיר ושצעות ה"ל. וכן מתצאר ממה
שנציא צאות שאחרי זה מהגר"ש קלוגר צדעת מור"ם ז"ל
דגדרי הפטור דאשה וקטן שוין, ולפי"ז יש לאסור לגדול
להקיף אשה כמו שאסור להקיף קטן. כי על בן ראוי לחוש
ולחמיר שלא להקיף אשה, והיינו דוקא צתער ממש, אבל
צמספרים כעין תער דשרי לדעת הרמב"ם ודעימיה כמו
שנתצאר לעיל סעיף ג', נקיטוין להקל מכה ספק ספיקא.
כב) שם צהגה. וקטן מותר להיות ניקף מן העוצד
כוכבים. כ"כ מור"ם צדרכי משה (אות צ)

נשם הר"ן פרק אלו בן הלוקין [בג"ל] ור"ל נמוקי יוסף.
והאחרונים ז"ל תמכו דלא נמצא בן צנמוקי יוסף והאריכו
לסתור דין זה כאשר יצוהר להלן צסמוך. אולם הגר"ש
קלוגר צש"ת עוצ טעם ודעת מהדורא רציעא ח"צ (ס"י
קפא ס"ה) כי דמקור דצרי מור"ם הוא ממ"ש הנמוקי
יוסף (מכות דף ד' ע"א) יש שהיו מתירין להקיף האיש
ע"י גוי אשה וקטן כיון דמקיף לא דר חיובא, וליתא, דכי
היכי דאיש המקיף את הקטן חייב אע"ג דניקף לאו דר

באר הגולה

ח' ה'ר"ף והר"ש
מכות

י"א. וקטן מותר להיות ניקף מן העוזד כוכבים (ר"ן פרק אלו הן הגולין): ו' ח' אשה אינה במצות הקפה ט' וי"א שאף על פי שמותרת להקיף פאת ראשה

אסורה

ממשנה דקידושין דף כ"ט ע"א: ט' טור בשם הרמב"ם וכן דעת הראש"ד מהא דלטייה רב אדא בר אבהו לרב הונא ואיענש שם במזיר:

שער החיים

מגלחת אותו היה מגלח בעלמו והיה עובר צ"י לאוין דניקף ומקיף [לדעת הסוברים כן] וע"י שהיא מגלחת אותו מפרישתו מלאו דמקיף. ע"ש.

כד' שם. ויש אומרים שאף על פי שמותרת להקיף פאת ראשה אסורה להקיף פאת ראש האיש ואפילו

הוא קטן. כ"כ הרמב"ם (פ"ג ה"ה) והראש"ד בהשגותיו (שם) והר"ן בקידושין (יא: דפי הרי"ף) ורבינו ירוחם (נתיב כז ח"א) והמאירי (מכות כ: ד"ה התצאה) והחינוך (מנחה רנא). והגה הראש"ד והר"ן והמאירי כתבו שהאיסור

הוא מדרבנן. וכ"כ מרן בצכס משנה ולחם משנה ומרכבת המשנה (פ"ג ה"ה) והש"ח (אות ו) והמשנה למלך (הלכות רולח פ"ג ה"ב) ושער המלך (פ"ג ה"א ד"ה האמנם) וחקרי לב (חיד"ד ח"ג סי' כט ד"ה וגררר שזה) ונודע

ביחוד קמא (חאה"ע סי' עה ד"ה והנה באשה) וש"ת בית הלוי (ח"א סי' עו אות ב' ד"ה והנראה) שלדעת הרמב"ם האיסור הוא מדרבנן. וביסוד האיסור כ' החקרי

לב דאש"ג דבאיסור זה אין צו איסור תורה לספוי לקטן [כמו שכתבו באות הקודמת בשמן מ"מ ס"ל להרמב"ם ודעימיה דמדרבנן מיהא אסור לספוי איסור כזה לקטן.

וכן מתבאר מדברי הגודע ביחוד. הן אמת שצו"ת בית הלוי הנ"ל כ' להוכיח מכאן דמן התורה מותר בכל האיסורים לספות לקטן בידים, חוץ מהני תלת המנויים במסכת יצמות (קיד). שאסורים מן התורה. ע"ש. אבל

לדינא קי"ל דכל האיסורים אסור מן התורה לספות לקטן בידים. וע"י צ"י (אות סי' שמג) ומשנה ברורה (שם אות ד) וחקרי לב חיד"ד (ח"ג סי' קלא וקמו). ע"ש.

ולעצמם צו"ת מהריב"ל ח"א (כלל ג' אחרי תשובה ית, מהדורת אמשטרדם, דכ"א ע"ג וע"ד)

תמה על הרמב"ם וראש"ד דמה שכתבו דאיסורא לחוד הוא דאיכא גם באשה המקפת "לגדול" הוי דלא כמאן, דלרב הונא האשה פטורה להקיף צין גדול צין קטן ואפילו איסורא דרבנן ליכא. ולרב אדא היא עוברת בלאו אם

הקיפה לגדול, ושכן כתבו בהדיא התוס' במזיר (נז: ד"ה ורב אדא). וסיים צ"ע. ובאמת שהראש"ד והתוס' נחלקו לשיטתם [בהצננס לעיל אות י"ג]. ודוק. וע"י להגר"א צביאוריו (אות י) שרומז למחלוקת הראש"ד והתוס', ושם (אות ח) נראה שנוטה לסברת התוס'. ונמ"מ התוס' עלמם פסקו כרב הונא דאשה אינה שייכת צמלות הקפה כלל,

כמ"ש

עושה כן מעלמו להקיף הקטן, אבל אסור לישראל לומר לגוי שיקיף הקטן. וכ"פ הלבוש (סעיף ד) והגר"א צביאוריו (אות ח) וחקרי לב (שם ד"ה וגם אין ליישב) והגר"ש

קלוגר צו"ת עוב טעם ודעת (שם) והחכמת אדם (כלל פט דין יז) וכן מלמד מהר"ם שיק בתשובתו (שם) וכ"כ בית מאיר (צסי זה) ליישב דעת מור"ם ז"ל לשיטת כמה פוסקים. וכדי נקיטין כסברת מור"ם ז"ל. והגם שהבאנו

לעיל (אות ב) בשם כמה פוסקים דפטורא דקטן לאו משום דהותרה לו אלא משום דלאו צר עונשים הוא, ולפי"ז דינו כשאר איסורי תורה שמלווין להפרישו לפי הפרטים המבוארים באו"ח סי' שמ"ג. עכ"ז כיון דיש סוברים

דפטורא דקטן משום דהותרה לו, הוה ליה ספק דדרבנן אם מחוייבין להפרישו, ונקיטין להקל.

כג' סעיף ו'. אשה אינה צמלות הקפה. דעת מרן ז"ל דאשה אינה שייכת כלל צמלות הקפה, ומותרת אפילו להקיף לגדול, כסברת רב הונא (נזיר נז:)

וכ"פ הרי"ף (מכות דף ד' ע"א) והרא"ש (פ"ג סי' ב-ג) כמ"ש מרן צ"י בדעתם. וכ"כ הרא"ש בפירושו ובתוספותיו (נזיר נז:) להדיא. וכ"כ התוס' (נזיר נז: שבעות ג.) והיראים (סי' שלו) והגמוקי יוסף (מכות דף

ד' ע"א). וכן דעת הסמ"ג (ל"ת נז) כמ"ש הטור ומרן צ"י בדעתו. ומ"מ אש"פ שהיא אינה מלווה על הקפת האיש, אם האיש צר חיוצא הוא פשיטא שאסור לו להניח להקיף ראשו דאש"פ שאינו מסייע איסורא מיהא איכא. כמ"ש נמוקי יוסף ומרן צ"ת יוסף.

ואין להקשות מדוע היא אינה עוברת משום לפני עור שמכשלת למי שניקף. שכבר עמד בזה הגאון חקרי לב חאה"ח (ח"א סי' סה ד"ה וגם מלד אחר) ותיירן דבהנך

לאוי שאם עשהם לחצרו כבר חייב צהם משום מקיף וכיוצא, אינו עובר בלפני עור, ואף לרב הונא שלמד פטור לנשים בהנך לאוי מכא היקש, עכ"ז פטורות גם מלאו לפני עור, שהרי הביקש אינו אלא לפטור ולא לחייב.

ע"ש. גם הגאון רבי עקיבא איגר ז"ל (צסי זה) עמד בקושיא זו, ותיירן, דהיכי דהוה מלי לגלח בעלמו ליכא משום לפני עור, והגם דעכ"פ איסורא דרבנן איכא משום שמלוה להפרישו מעוון [וכמו שכתבו לעיל צסי ק"ס אות ד], י"ל דבזה ליכא איסור מדין מלוה להפרישו, דאדרבא צמח שהיא מגלחת אותו בזה מפרישתו, דאם לא היתה

אסורה להקיף פאת ראש האיש ואפילו הוא קטן: ז' עבדים חייבים

באר הגולה

י' רמז"ס בסוף

הלכות ע"ז ושאר פוסקים:

שער החיים

מסוגית הגמ' (קידושין לה:) מוכח דלפי המסקנא לא ממעטינן נשים מהשחתה משום סברא דלית להו זקן, אלא מגזירה שוב דפאת פאת מצני אהרן וכול מלוא שאין האשה חייבת זה אין העצד חייב בה.

והנה מרן ז"ל בכסף משנה (פי"ב ה"ב) עמד בקושיא זו וכי דרצינו [הרמז"ס] תפס פה דעמס הפטור הוא מכח סברא, ואע"פ שאין לסברא זו העמדה כי אם ע"י הגזירה שוב דיליף פאת פאת מצני אהרן, קולר רצינו ולא הזכירה, וצ"ל דהחיים על הרמז"ס (פי"ב ה"ב) כי לבאר כוונת מרן זכ"מ עפ"י"ש התוס' צ"ח קמא (פ"ה ד"ה יחא) דכי גמרינן לה לה מאשה היינו "להחמיר" על העצד לעשותו כישראל "לכל הפחות" צמלות שהאשה חייבת. מעתה כוונת מרן זכ"מ, כיון דסברא זו קיימת אף למסקנת הסוגיא, אע"פ שאין לסברא זו העמדה כי אם ע"י הגזירה שוב, לא גמרינן לה לה מאשה להקל על העצד, וממילא הוא חייב מכח הסברא. עכ"ל.

ואנכי הוואה להגאון פני יחושע (גיטין מא:) תוד"ה לא תורהו) שכי' דלא שייך למילף בגזירה שוב דלה לה מאשה אלא בדבר שהוא מגזירת הכתוב, אבל מידי דתליא בסברא לא שייך למילף מאשה וכו' וכדאשכחן נמי לענין השחתה זקן דאע"ג דאשה אינה מלווה, אפ"ה עצד מוזהר עליה. ותנא דמסייע ליה הוא ניהו התוס' קידושין (לד' ד"ה גברא). וע"י למהר"י ברלין צ"ח ספרו צ"ח יעקב (י"ד סי' קפ"א ס"ז) ולהגאון דברי ירמיהו על הרמז"ס (פי"ב ה"ב) שכי' לתרץ סברת הרמז"ס ע"פ יסוד זה. וכיו"צ מצינו להמשנה למלך הלכות מלכים (פי"ב ה"ז ד"ה וא"ת) דהא דקי"ל כל מלוא שאין האשה חייבת אין העצד חייב, לא נאמר כלל זה אלא צמלות עשה שהז"ג שהנשים פטורות להך מלתא אחרקוש עצד לאשה, אבל צמלות עשה שלא בזמן גרמא כגון פרו ורבו דמדינא היו הנשים חייבות, אלא שגזירת הכתוב הוא שמעט, לא אמרינן הכי, והביא ראיה לדבריו מהא דקי"ל דעצדים איתנהו בהקפה ובהשחתה אע"פ שהנשים אינם שייכות בכך, ושוב הקשה שמלשון הרמז"ס לא משמע כן. וע"י שדי חמד (כללים מערכת ע' כלל ל) שהביאו ופלפל בדבריו. ע"ש. וע"י מעשה רקח ומקראי קדש ועצדות המלך צחיבוריהם על הרמז"ס (פי"ב ה"ב) ולהרצ משנת חכמים (סי' נג יצ"ן שמועב אות ה' דק"כ ע"א ד"ה וצ"ח) וערוגת הכזם (חיו"ד סי' קל"ז אות ה') וחזון איש (י"ד סי' ע"ח אות ב) שטרחו ליישב סברת הרמז"ס כל אחד לדרכו. ע"ש.

ודע דמדברי הרמז"ס ודעימיה הכ"ל מתבאר דהא

דגמרינו

כמ"ש צלות הקודמת. גם חזיתיה להקין אורה צחידושו לנזיר (נז: ד"ה ומש"כ הרמ"א) שהעלה בדעת הרמז"ס דמה שאסור לאשה להקיף אפילו קטן הוא מטעם דאסור להאכיל לקטן נצילה צידים [דאסור מן התורה] כמ"ש לעיל. וע"י פכ"י מגדים צ"ח שו"ת העמקים (כלל י' ד"ה ולענין הלכה) וצ"ח צ"ח המלך על הרמז"ס (פי"ב ה"ה). ואכמ"ל.

כלל העולה דנקיטין כסברת הראש"ד ובר"ן והמאירי ומרן ז"ל ורוב אחרונים, דאף לדעת הסוברים דאסור לאשה להקיף גדול או קטן, האיסור על האשה הוא מדרבנן. ומ"מ לדינא העיקר כסברת המקילים דאשה אינה צמלות הקפה כלל, אלא שאם האיש צר חיובא הוא פשיטא שאסור לו להניח להקיף ראשו דאע"פ שאינו מסייע איסורא מיבא איבא, כמו שציארונו כ"ז צלות הקודמת. וכן הוא דעת מרן ז"ל שהביא סברת המקילים צסתם וסברת המחמירים צשם יש אומרים, וכפי הכלל אשר צידינו צתם ויש הלכה צסתם. וע"י צ"ח הגר"א (אות ט) ושלחן גביר (אות ח) וצ"ח משנה הלכות מהדורא תניינא (ח"ו סי' קיד ד"ה וצ"ח ט). ע"ש.

כה) שם. ואפילו הוא קטן. ולדידן דנקיטין כסברת המקילים כמ"ש צלות הקודמת, מותר לאשה להקיף קטן, ואין אנו מלווין להפרישו מכך אדרבא מותר גמור הוא. וכי הגאון חקרי לב (חיו"ד ח"ג סי' כ"ט ד"ה ונראה שזה) דאף לדעת האוסרים לאשה להקיף קטן, עכ"ז מותר לקטן להיות ניקף ע"י גוי, דהא כל האיסור צאשה להקיף הקטן הוא מטעם דאסור מדרבנן לספויי איסור כזה לקטן, כמ"ש צלות הקודמת, משא"כ בגוי שאינו מלווה גם צאיסור זה, שרי לקטן להיות ניקף על ידו. ע"ש.

כו) סעיף ז'. עצדים חייבים בהקפת הראש כאנשים. כ"כ הרמז"ס (פי"ב ה"ב) ונמוקי יוסף (מכות דף ד' ע"א) צשם הרמ"ה, והביאם מרן ז"ל צצ"י. וכ"כ בר"ן צפסקו לקידושין (יא: צסופו) והמאירי צפסקו למכות (כ: ד"ה עצדים) והחינוך (מלוה רנא) והעור (צס"י זה). וכן מתבאר מדברי צעל הלכות גדולות (הלכות נזיר סי' לח). וצ"ח ד"ה כ"ה הרמז"ס, דאשה אינה צצל תשחית לפי שאין לה זקן, לפיכך העצדים הואיל ויש להן זקן אסורין בהקפה. ונקט הרמז"ס דעמס הפטור צאשה הוא מכח סברא דלית להו זקן (קידושין לה:), וממילא עצד שיש לו זקן חייב. וכ"כ שאר הראשונים צעמס הדבר כמ"ש הרמז"ס. והקשו האחרונים ז"ל, דהא

באר הגולה

בהקפת הראש כאנשים: ח יא טומטום ואנדרוגינוס אסורין בהקפת הראש: ט יב שיעור הפאה מכנגד שער שעל פדחתו ועד למטה מן האוזן

יא שם ומשום
ספק: יב כפירוש

רש"י שם במכות במשנה דף כ' ע"א:

מקום

שער החיים

אמרין לה לה מאשה חיינו לפעור את העצד ממנה שחשכה פטורה, אבל לא שלמדנו חיובי מלות העצד ממנה שחשכה חייבת, דהא אשה פטורה ממלות הקפה והיאך נתחייב צהן העצד, אלא ודאי כדאמרן. וכבר עמד צוה הגרע"א בתוספותיו על המשניות (צרכות פ"ג מ"ג אות כח). ועי' עורי אבן חגיגה (ב: ד"ה לא). ע"ש.

כז) שם. עצדים חייבים בהקפת הראש כאנשים. הנה הרמז"ס (פ"ב ה"ב) כי דעצדים הואיל ויש להן זקן "אסורין" בהקפה. וכי הלחם משנה דהוא מחלוקת בין הלישנא קמא ללישנא בתרא (קדושין לה:) ותפס רבינו בלישנא קמא לחומרא, ולפיכך כתב אסורין ולא כתב חייבין, דאין מלקין מספק. וכ"כ הכנה"ג בדינא דחיי (ל"ת נז) והמעשה רקח ומרכבת המשנה. אבל הר"ן והחיון והעור [שהבאנו צאות הקודמת] כתבו להדיא "חייבים" בהקפת הראש כאנשים, וכן מתבאר מדברי מרן זצק"ס משנה בדעת הרמז"ס. וכ"כ מרן זש"לנו העבור כאן.

ל) סעיף ע. שיעור הפאה. הרמז"ס (פ"ב ה"ו) כי פאה זו שמיניחין בלדע לא נתנו בה חכמים שיעור, ושמענו מזקנינו שאינו מניח פחות מארבעים שערות. וכן העתיקו החינוך (מלוה רנא) והמאירי והריטב"א ורבינו ישעיה האחרון בקונטרס הראיות ור"י אלמאנדארי (מכות כ: כא). והכל בו (סי' נז) והאחרות חיים (ח"ב סי' כב) ורבינו ירוחם (נתיב יז ח"ה דק"ע ע"ב) והמגדל עוז (פ"ב ה"ו) שיעת הרמז"ס בזה, ושאינו מניח פחות מארבעים שערות. והגם דהסמ"ג (ל"ת נז) והסמ"ק (מלוה עא) וגמוקי יוסף (ד: בדפי ה"ה) והעור (בסי' זה) העתיקו בשם הרמז"ס ארבע שערות. כבר כי ע"ז הרשב"ץ בתשובה (ח"ב סי' ק) שהוא עשות ול"ל ארבעים שערות.

אולם הסמ"ג (ל"ת נז) אחר שהביא דברי הרמז"ס, כתב ואומר אני שיש להתיישב בדבר, משום דתניא בתוספתא דמכות (פ"ד ה"ד) יש תולש שתי שערות וחייב משום נזיר ומשום מקיף. ע"כ. וכוונתו של הסמ"ג להוכיח מן התוספתא דאין שום שיעור לפאה, אלא לריק להניח כל השערות שגדלו במקום הפאה בצורך וצרוח, ואם תלש שתי שערות מכלל הפאה חייב משום כל תקיפו. וכ"כ נמוקי יוסף (מכות דף ד' ע"ב) בשם ראב"ה. וכ"כ מור"ם בדרכי משה (אות ג) ומהרש"ל ציאווריו לסמ"ג (ל"ת נז) והדרישה (אות א) ובב"ח (אות ז) לפרש דעת הסמ"ג. ובדעת הרמז"ס נחלקו אצות העולם, כי דעת הרשב"ץ (ח"ב סי' ק) דאם הניח פחות מל"ו שערות לוקה, ושהזקנים למדו דבר זה משיעור קרחא שהיה כגרים דהיינו ריבוע של שלשים ושש שערות ונ"ש בטעם שאמרו ארבעים שערות. ועי' למהר"ד עריווש ברביד הזהב (פי' קדושים דק"ו) שכי' שהשוו דין זה לקרחא לפי שזה השיעור חשיב וניכר. וכעין זה כי מהרש"ל וב"ח (שם)

דגמרין לה לה מאשה חיינו לפעור את העצד ממנה שחשכה פטורה, אבל לא שלמדנו חיובי מלות העצד ממנה שחשכה חייבת, דהא אשה פטורה ממלות הקפה והיאך נתחייב צהן העצד, אלא ודאי כדאמרן. וכבר עמד צוה הגרע"א בתוספותיו על המשניות (צרכות פ"ג מ"ג אות כח). ועי' עורי אבן חגיגה (ב: ד"ה לא). ע"ש.

כז) שם. עצדים חייבים בהקפת הראש כאנשים. הנה הרמז"ס (פ"ב ה"ב) כי דעצדים הואיל ויש להן זקן "אסורין" בהקפה. וכי הלחם משנה דהוא מחלוקת בין הלישנא קמא ללישנא בתרא (קדושין לה:) ותפס רבינו בלישנא קמא לחומרא, ולפיכך כתב אסורין ולא כתב חייבין, דאין מלקין מספק. וכ"כ הכנה"ג בדינא דחיי (ל"ת נז) והמעשה רקח ומרכבת המשנה. אבל הר"ן והחיון והעור [שהבאנו צאות הקודמת] כתבו להדיא "חייבים" בהקפת הראש כאנשים, וכן מתבאר מדברי מרן זצק"ס משנה בדעת הרמז"ס. וכ"כ מרן זש"לנו העבור כאן.

כח) סעיף ח. טומטום ואנדרוגינוס אסורין בהקפת הראש. כ"כ הרמז"ס (פ"ב ה"ד) וז"ל, טומטום ואנדרוגינוס הרי הן ספק. נותנין עליהן חומרי האיש וחומרי האשה בכל מקום, וחייבין בכל, ואם עצרו אינן לוקין. וכי הגאון דברי ירמיהו צחיבורו על הרמז"ס, דלדעת רבינו [הרמז"ס] דבכל הספיקות מהתורה לקולא ומדרבנן לחומרא, גם זה בכלל. וכ"כ הרב שדי חמד בכלליו (מערכת א' כלל לה ד"ה ומכל). אולם בשו"ת מהר"ם שיק (חא"ח סי' לג) כי לדיק ממ"ש הרמז"ס "ואם עצרו אינן לוקין" דמשמע דאף להרמז"ס יש כאן איסור תורה, ולפיכך הולך לומר דאינן לוקין. וכי דאפשר דחשיב כדבר שאפשר להתבאר לצדק, דאפשר שיקרע, ובדבר שיתבאר מודה הרמז"ס דספיקא מן התורה אסור. ע"ש. ועי' בב"ח (אות ה) שכי' דודאי אינן לוקין מספק, אבל מכין אותן מכת מדרות אם עוצרים עליה.

כט) סרים מותר בהשחתת זקן כדן האשה, ואין זקנו כדן זקן אלא לענין נגעים בלבד, כמבואר בש"ס קידושין דף ל"ה ע"ב. חזון איש יו"ד סי' ע"ח אות ב'. ועי' ירושלמי נזיר סוף פ"ת. אולם הגר"ש קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת מהדורא רביעאל ח"ב (סי' קפא סי' ב"ה ד"ה וטעם הדבר) כי דסרים וכדומה כיון שצמינו יש להם זקן, הוי בכלל השחתת זקן וישנו בכלל הקפה. וגרסה דגם החזון איש יודה לסברת הגר"ש עכ"פ לענין הקפת פאת הראש, דדוקא אשה דאין צמינה זקן כלל

שער החיים

(שם) וכנה"ג צדינא דחיי (ל"ת נז) ומשנת חכמים (סי' נג) יצין שמועה אוח (ו) ומנחת חינוך (מלוב רנא אוח ו) לדעת הרמב"ם כל שלא נשאר מ' שערות אפילו גלח רק שער אחד לוקה. ולדעתם מ"ש התוספתא צ' שערות היינו משום יו"ע ומלורע וועי צנה"ג שחירן בענין אחר. ודעת מרן צ"י דעל אלו הארבעים שערות עובר על כל שתי שערות שצו, דהרמב"ם איירי בשיעור הנחת הפאה כמה שערות חייב להניח והתוספתא איירי בתולש שערות מהפאה כמה שערות יתלוש [מתוכסן] ויתחייב. וכן בקדש חזיתיה לרצינו ישעיה האחרון בקונטרס הראיות (מכות כ"א) שפירש כן צדעת הרמב"ם, ודעת החתם סופר (חיו"ד סי' קלט) דזקנים של הרמב"ם שנתנו שיעור ארבעים שערות לא מהלכה למשה מסיני אמרו כן ולא הוו מצ"ד של יעצ"ן שיסדו שיעורים אשר לא שיערום אבותינו צ"ש, אלא נראה דס"ל דשיעורו מן התורה היא צשיור צ' שערות דברי לא הקפיד אלא שלא ישוב לדעיו עם אחרי אצויו, רק שמקובל בידם משום מראית העין להשאיר מ' שערות שלא יראה כמשוכה בלדעים עם אחורי אצויו. וכ"כ בגאון חסדי דוד על התוספתא (מכות פ"ד ה"ד) דלא מלאנו שום שיעור מפורש אפילו מדברי סופרים זולת שמועה הזקנים, דמן התורה כל ששייר אפילו שער אחת פטור ודלא כהחמ"ס ש"י שהוא שויר צ' שערות. וע"ש שהוכיח דאין הלכה כהאי תוספתא. וכן מתבאר ממ"ש הריעב"א (מכות כ"א) דאינו חייב עד שיגלח כל הפאה [בלא שויר] ואח"כ הציא דברי הרמב"ם שצריך להניח מ' שערות, וכמ"ש צש"ת שאל שאל (חיו"ד סי' קצ אוח ו). ולענין הלכה עי' צדברינו לקמן אוח ל"ד ואוח ל"ה.

(לא) שם. שיעור הפאה מכנגד שער שעל פדחתו. הנה פדחת הוא המלת כמ"ש הערוך (ערך פדחת). ואמנם המלת הוא נמשך מאזן לאזן, דאף הקלוות הנמשכין מן המלת עד האזן מעל בלדעין [אש"פ שיש צהן שערות] יקרא מלת. שכן הכתוב אומר (שמות כח לח) והיה על מלת אהרן, ותרגם יהונתן בן עוזיאל, ויהי על פדחתא דביא אפוי דאהרן מן נדעא ללדעא יתמעט. וכן שנינו צ"ס (שבת סג: סוכה ה.) לין כמין עם של זהב וכו' ומוקף "מאזן לאזן". וכ"פ הרמב"ם צהלכות כלי המקדש (פ"ע ה"א). הראת לדעת דגם הקלוות הנמשכין מן המלת עד האזן מעל בלדעין, נקרא בלשון עצרי "מלת" ובלשון ארמי "פדחת". וכן מתבאר מדברי רש"י (שבת נז: צד"ה המקפת). מן האמור למדנו דמ"ש הש"ע והפוסקים "מכנגד שער שעל פדחתו" כוונתם צזה הוא על מקום בלדעים בלצד שהוא כנגד השער שעל הפדחת, אצל מקום הפדחת עלמה אינה מכלל פאת הראש. וכן פירש יהונתן

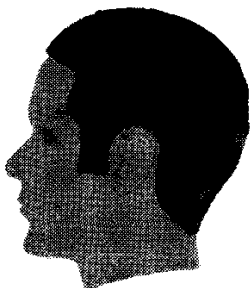
בן עוזיאל (ויקרא יט כז) לא תקפי "לדעיו" רשיכון. וכן בקדש חזיתיה להמלצ"ם (ויקרא יט כז) וז"ל, וכבר גדרתי שם פאה שהוא מורה צעלם על רוח מרוחות העולם, ויש לשעט מרובע ארבע פאות, אמנם לשעט מעוגל כמו הראש לא ילדק פאה רק על הקצה המזורר צו וכו' ועל כרחך כיון על קצה התחתון שהם בלדעים מכאן ומכאן. וכן מתבאר מלשון ריב"ן (מכות כ: ד"ה המשוה) ומלשון הרמב"ם (פ"צ ה"א וה"ו) ומלשונות שאר הראשונים (מכות ב: כ: כ"א). דמקום פאות הראש הוא במקום בלדעים בלצד, כדמשמע ממ"ש צ"ס (מכות כ: זכ המשוה "לדעיו" לאחריו אצונו. וכ"כ צהדיא מרן צ"י (צ"ס זה) וז"ל, ונראה דכיון דספיקא דאורייתא היא יש ליזהר מלגלח "בלדעים" מכנגד שער שעל פדחתו ועד למטה מן האזן. וכ"כ הכנה"ג צדינא דחיי (ל"ת נז) והחסדי דוד על התוספתא (מכות פ"ד ה"ד). וכן העלה צדינא צש"ת שאל שאל (חיו"ד סי' לז) ושכן מוכח מן הריעב"א (מכות כ"א) אלא שלחנם הקשה על מרן צ"י, לפי שהוא סבור שהפדחת הוא חלק המלת שאין צו שערות אצל לפימ"ש לעיל צהגדרת פדחת לק"מ דגם הצ"י ס"ל כהריעב"א. ובאמת שכן היה המנהג צארצות אשכנז צזמן הקדמונים, כמ"ש החוס' צנזיר (מ"א: צד"ה השתא) וז"ל, וכן נהגו העולם כשמגלחין התינוקות לשייר "בלדעיו" הרבה שערות. וכן העידו על המנהג עוד ראשונים והבאנום לעיל (סוף אוח ט). הארצתי צכ"ז לאפוקי ממ"ש מהר"י מונטיקו צש"ת כתונת יוסף (חיו"ד סי' א) ומהר"ד גוטליב צספר יד הקטנה (הלכות ע"ז פ"ו מנחת עני אוח ע"א). ומ"מ צדורות האחרונים פשע המנהג אלא רבים מקבילות אשכנז כחומרת היד הקטנה, וכיון שנהגו צכן לא ישנו ממנהגם. ועי' צאוח שאחרי זה.

(לב) גובה. הפאות מלמעלה נראה שהוא ממקום שמתחילין השערות שאחורי האזן לירד כלפי בלדע ומשם צקו ישר עד המלת, וכו' גובה הפאות מלמעלה. והליוור הוא כזה:

וכן מתבאר ממ"ש הריעב"א (מכות כ"א) דפאת הראש הוא ראש בלדע בלצד, אצל שאר בלדע הוירדת למטה צחתיכת הפנים אינה מכלל שום פאה. ואף דלא קי"ל כוותיה להקל צשאר בלדע

מ"מ למדנו מדבריו דראש בלדע הוא למעלה מחתיכת הפנים ומכלל פאת הראש הוא לפי שמתפרדת משאר שערות הראש והולכת ווירדת כלפי מטה. וכן מתבאר עוד

ממ"ש

שער החיים

ממ"ש הריעצ"א (שם) "עד שיבא מגלח כל היוצא חוץ מן המקום למיחת השער שבמלכו ואחורי אזניו ויהיה הכל שוב". וכן בקדש חזיתיה למחרתו צער המלות (פי' קדושים) וז"ל, וגובה הפאות שיעורן עד מקום שיגביה ראש האזן למעלה ועד המקום שיגיע שם ראש האזן נקרא פאה בצחינת הגובה. וכ"כ בשו"ת שאל שאל (חיו"ד סי' 19) לפרש דעת מחרתו צער האר"י ז"ל. וכן עיקר.

לג) שם. ועד למטה מן האזן מקום שלחי התחתון יולא ומתפרד שם. כ"כ ריב"ן (מכות כ. דד"ה שתיים) וז"ל, חמש פאות יש לו לזקן אחד "למטה מן האזן" מקום שלחי התחתון יולא ומתפרד שם, ושם נקרא פאה בחודו של לחי שצולט לחוץ ששם מתחלת הזקן "וכל מה שלמעלה עד הלדעה בכלל פאת הראש היא". ומפשט הלשון משמע לכאורה דפאת הראש נמשכת מן הלדע ועד סוף האזן. אבל זה אינו, כי צאמת ריב"ן כתב "ששם מתחלת הזקן" וידוע שהזקן מתחיל בצד האזן, כמ"ש הב"ח (אות ז' בד"ה אלה) בשם הקרבן אהרן (קדושים פ"ו אות ג) "שהלדעים מכלל הראש הם, והם מחוברים ללחיים, שהרי הקטן שאין לו שער זקן, לדעיו מלאים שער הראש. וכ"כ הראש צפרשת קדושים (ויקרא יט כז). ע"ש. ומבואר יולא מדבריהם דמקום פאות הראש נמשך עד היכן שנמשכין שערות הקטן בלדעים. וכן הוכיח צמישור מהר"י מונטיקו בשו"ת כתונת יוסף (חיו"ד סי' א) וז"ל, נקיעינן מדברי הראש ז"ל כי סימנא מילתא כי הקטן שאין לו זקן לדעיו מלאים שער, וא"כ ממנו ניקח כי עד מקום שלדע הקטן יורד בשער משם למעלה נקרא פאת הראש, ולא למטה, ואף כי אחר זמן ילמה זקנו, מ"מ כבר נודע לו עד היכן היה שער הלדע מצחרותו. ע"ש. וכן מתבאר עוד ממ"ש ריב"ן לעיל מיניה בד"ה חייב על הראש, דמקום הפנים והזקן חתיכה אחת ומתחברות זו עם זו "בצד האזן" מלפניו. הראת לדעת דס"ל להריב"ן דפאת הראש נמשכת עד חמט האזן, ולא עד סוף האזן.

וכבר עמד צסתירת דברי הריב"ן הגאון מהר"ם הלוי בשו"ת תפלה למשה (ח"ג סי' כ) ובתשובתו שצו"ת תורת משה (ח"ח סי' לו) הנדפסת בצפר ויען שמואל (חלק יא). ויש ליישב ע"פ דבריו בתוספת נוסף, והוא דמ"ש ריב"ן למטה מן האזן, ר"ל למטה מתחילת האזן ונולאפוקי למעלה מן האזן. ומ"ש ריב"ן מקום שלחי התחתון יולא ומתפרד שם, ר"ל בצד האזן תחת העלם הצולעת ששם נפרד הלחי התחתון מן העליון. ומ"ש ריב"ן ושם נקרא פאה בחודו של לחי שצולט לחוץ ששם מתחלת הזקן, ר"ל דפאת זקן הוא בעלם הצולעת ה"ל שהוא חודו של לחי ששם צאמת מתחלת הזקן, ומשם ולמעלה שייך

לפאת הראש. ומ"ש ריב"ן וכל מה שלמעלה "עד הלדעה" בכלל פאת הראש היא, ר"ל וכל מה שלמעלה מתחילת הלדעה "עד סוף הלדעה" למעלה אלל הפדחת. ועל כרחק לומר כן, שהרי חוץ ללדעה אינו מפאת הראש כלל. חולם אפילו אם נפרש שפאות הזקן לריב"ן הם למטה מסוף האזן, י"ל דמ"ש ריב"ן דכל מה שלמעלה עד הלדעה בכל פאת הראש היא, אין הכוונה שיש לכל השטח ה"ל דין פאת הראש, דצאמת א"ל לשייר שערות רק בלדעה בלבד, אך לפי שלא מלאנו זוית לפאת הזקן מן הלדעה עד חודו של לחי, לפיכך נקרא כל השטח ה"ל פאת ראש חט"פ שאין לה דין פאת ראש. נמלאנו למדין שיש הפרש שטח בין פאת הראש לפאת הזקן. וכן בקדש חזיתיה להפרישה (אות יא) שלדעת ריב"ן פאות הראש והזקן אינם תכופין וסמוכין זה אלל זה, והוא כדברינו צס"ד. ושור' צשו"ת שאל שאל חיו"ד (סי' קג אות ז) שבי' צהדיא דמ"ש ריב"ן למטה מן האזן, כוונתו למטה מתחילת האזן. ועי' בצפר נתן פריי (מכות כ: בד"ה ונראה לפע"ד) מ"ש ליישב דעת ריב"ן.

ואסיפא דמילתא הלא דעת שאר הראשונים גבי פאות הזקן דלא כריב"ן, כי דעת הרמב"ם (פי"ב ה"ז) ורבינו ישעיה האחרון צפסקו למכות (פ"ג ה"ג אות י) דלחי העליון הוא מפאת הזקן, ופי' הלח"מ שהוא ממקום שמתחיל הלחי העליון. והיינו חודו הצולט בלחי העליון ומקום בליעתו הוא סמוך לאזן כנגד הנקב ונולמעלה ממנו מעטן מזד הפנים, כמ"ש המאירי (מכות יג). ולפי"ז פאת הראש הוא למעלה מן העלם הצולעת. ודעת רבינו חננאל ורש"י הביאום הראש צפסקו (פ"ג סי' ג) ועוד ראשונים, שמקום חיבור הלחי ללדעים הוי פאת זקן. וכ"כ רבינו ישעיה הראשון (מכות כא). וחיבור הלחי ללדעים הוא בעלם הצולעת למעלה מעט מנקב האזן נע"י ראש קדושים י"ע כ"ז. ולפי"ז פאת הראש הוא עד העלם הצולעת ה"ל, ולכל היותר גם העלם הצולעת הוי מפאת הראש. והנה מרן צצ"י אחר שהביא דברי ריב"ן הביא בצדק הבית לשון הריעצ"א (מכות כא. בד"ה מחוי) דס"ל דמקום הפנים "והזקן" מתחברת עם סוף הראש "בצד האזן" מלפניו והיא נקראת לדעה. ומשמע דס"ל למרן דריב"ן וריעצ"א שוים דמקום תחילת הזקן הוא בצד האזן ולא צסופו. וכן הוכיח צמישור הגאון מהר"ם הלוי בתשובותיו שם שכן דעת מרן ז"ל. וכן דעת הב"ח (אות ז) שאחר שהעתיק מסקנת מרן ז"ל להלכה הוסיף לבאר משמעות הפסוק דלא תקיפו ע"פ דברי הקרבן אהרן שהבאנו לעיל (קודם ד"ה וכבר) ומבואר יולא דס"ל דמקום פאות הראש נמשך עד היכן שנמשכין שערות הקטן

בלדעים

שער החיים

בלדעים. וכן מתבאר מדברי הש"ך (אות א) והחכמת אדם (כלל פט דין עז).

ובפרט כשמגלה במספרים כעין תער דיש כמה ספקות דהלל לחרמז"ם ודעימיה אין האיסור בפאות הראש רק בתער, ותו דלדעת הרמז"ם שיעור פאת הראש ארבעים שערות, ותו דהא דעת רש"י והריטב"א דאינו חייב עד שיגלה כל הבלדעים לגמרי ונציה דצריכה להלן פאות שאחרי זה. הרי לפניך כמה ספקות להקל בדין זה. ועי' למח לדק (מכות פ"ג משנה ה) ואכמ"ל.

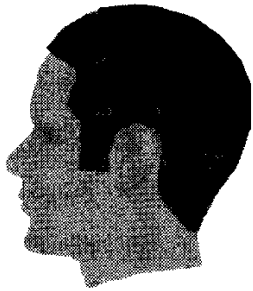
כלל העולה שיותר לגלה הזקן במספרים כעין תער או צמס גילוח עד העלם הצולעת כנגד נקב האזן ולמעלה ממנו מעט, ומן העלם נועד בכלל עד הפדחת הוא מפאת הראש ויתבאר דינו באותיות שאחרי זה.

(לד) שם. וכל רוח מקום זה לא תגע בו יד. מרן ז"ל צ"י אחר שהביא סברת הסמ"ג החולק על הרמז"ם ודחאו, כי שיש לדקדק בדברי הרמז"ם דס"ל דחיוצ הכחת פאות הראש הוא ארבע או ארבעים שערות, דהוי שיעור מועט, ואילו מדברי רש"י [ריב"ן] צסוף מכות (ב. דד"ה שחיס מכאן) מצויר דשיעור הפאה רב הוא ואין לו ערך עם ארבעים שערות. ומיחו אפשר דהרמז"ם לא יחיצ שיעורא חלא לרוחצ שיעור הפאה ולא לארכה, ורש"י [ריב"ן] לא איירי חלא בשיעור ארכה. ושצ כחצ דמשמע דלא מיתסר לגלה קלת מרחצה של פאה דהא כיון דמשייר מקלת הרי אינו משוכ לדעיו לאחריו אינו ולפדחתו, ושכן יש לדקדק מדברי רש"י [ריב"ן] כ: דד"ה המשוכ. וכן מתבאר מדברי הריטב"א כא. דד"ה מחוי, והביאו מרן צצדק הבית. וצאמת שמפשות דצריכה נראה דאינו חייב עד שיגלה כל הבלדעים לגמרי. אכן דצרינו לעיל אות ל' דד"ה וצדעת הרמז"ם, הצאנו מחלוקת צזה. ע"ש ולרף לכאן, וסיים, דכיון דספיקא דאורייתא היא יש ליחבר מלגלה הבלדעים מכנגד שער שעל פדחתו ועד למטה מן האזן מקום שלחי העליון יולא ומתפרד שם, ועל רוחצ מקום זה לא תגע יד "צתער או צמספרים כעין תער". עכת"ד. ומשמע דחומרת מרן ז"ל נוצעת מחמת הספיקות שנפלו לו צדעת רש"י ורמז"ם. חבל מדברי הצ"ח (אות ז) מתבאר שמרן ז"ל חשש לסברת הסמ"ג דלריך שיניח כל שיעור אורך הפאות והרוחצ כולו ואם תולש שתי שערות מהם חייב.

ועינא דשפיר חזי לחרמז"ם צתשובה (צלאו, סי' רמד) וז"ל ופאתי הראש הן הבלדעים, ושיעור השער שמיניחם צהן הוא "רוחצ הבלדע" והוא יותר דק מן הצובן. ע"כ. למדנו מן האמור דשיעור ארבעים שערות שכי

הרמז"ם הוא צרוחצ שיעור הפאה וכיינו רוחצ הבלדע, חבל בשיעור האורך לא איירי, וכמ"ש מרן צצ"י צדעת הרמז"ם. והנה צצר הצאנו פאות הקודמת דלדעת הרמז"ם פאת הראש הוא למעלה מן העלם הצולעת, מעטה מסתצר דכוונת הרמז"ם דשיעור פאת הראש צאורך וצרוחצ הוא כזה:

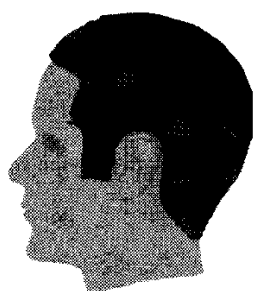
ולדעתו השער שמימין ומשמאל לרוחצ הבלדע אינם מכלל פאות הראש. משא"כ לדעת הסמ"ג גם השער שמימין ומשמאל לרוחצ הבלדע מכלל פאות הראש המה. ולענין הלכה עי' פאות שאחרי זה.

(לה) שם. וכל רוחצ מקום זה לא תגע בו יד. מלשון זה משמע שהאיסור הוא אפילו צמספרים כעין תער, כמ"ש מרן צצ"י צהדיא והצאנו לשונו פאות הקודמת. ומ"ש מרן "וכל רוחצ מקום זה" נראה דקאי על רוחצ הבלדע, וע"ז כי מרן "לא תגע בו יד". חבל השער שמימין ומשמאל לרוחצ הבלדע מותר לגלחם צמספרים כעין תער מספק ספיקא, ספק שמה אינם מפאות הראש, כמו שכתבנו פאות הקודמת. וחת"ל שהם מפאות הראש שמה העיקר כהרמז"ם דס"ל דמותר לגלה פאות הראש צמספרים כעין תער, דאין האיסור חלא צתער ממש.

(לו) המורם לדינא מכל האמור צסעף זה שגובה הפאות מלמעלה הוא ממקום שמתחילין השערות שאחורי האזן לירד כלפי הבלדע ומשם צקו ישר עד המלת, זהו גובה הפאות מלמעלה. ותחילתן מלמעלה הוא מן העלם הצולעת כנגד נקב האזן והעלם צכלל. וכל רוחצ מקום זה לא תגע בו יד לא צתער ולא צמספרים כעין תער ולא צמס גילוח, וכיינו דוקא צרוחצ הבלדע, חבל השער שמימין ומשמאל לרוחצ הבלדע מותר לגלחם צמספרים כעין תער. והליור הוא כזה:

ודעת הירד הקענה (הלכות ע"ז פ"ו מנחת עני אות עא) שנהגו להוסיף הרבה יותר על השיעור [בגובה] מפני שאלל הרבה צני אדם נפסק השער צשני מקצועות הראש לעומק גבהו, ולגציהם מתחיל מדינא מקום הפאה שם למעלה מן המקום

מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם וכל רוחב מקום זה לא תגע בו יד: י י י אינו חייב על השחתת פאת הזקן אלא בתער אבל במספרים מותר

באר הגולה
יג משנה מכות דף
כ"ע"א:

אפילו

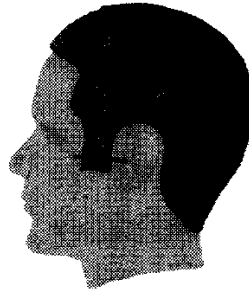
שער החיים

שמשלשל משם ולמעט אינו נקרא פאת הראש.
(לז) **סעיף י.** אינו חייב על השחתת פאת הזקן אלא בתער. הוזכרנו שלא לגלח פאת הזקן, שנאמר (ויקרא יט כז) ולא תשחית את פאת זקנך. משרשי המילה להרחיק כל ענין עצודה זרה, וזה ג"כ היה מנהג כומרי עצודה זרה להשחית פאת זקנם. הרמז"ס צספר המלות ל"ת מ"ד, וציד החזקה הלכות עצודה זרה פ"ב ה"ז. חינוך מלוב רנ"ב.

(לח) **שם.** אינו חייב על השחתת פאת הזקן אלא בתער. דבטיין השחתה שיסלק עיקרי השערות, לאפוקי מספרים שאינן מסלקין השרשים, והתער יש בו גילוח שדרך העולם צדק, ויש בו השחתה שמסלק השרשים. רבינו ישעיה הראשון צפסקו למכות דף כ"א ע"א. וכן צדקש חזיתיה לרבינו יהונתן מלוניל (מכות ב.) שכי צטעס החילוק בין מספרים לתער וז"ל, ואינו חייב עד שיטלנו בתער, כלומר, שנשאר קלת משורש השער צתוך הצשה, אבל אינו צולט מצחון כמו שצולט צמספרים. וכן מתבאר חילוק זה צפירוש ריב"ן (כא. צד"ה ת"ל) וצנמוקי יוסף (ג: צד"ה עד שיטלנו) וצרבינו צחיי (פי קדושים) וצקרית ספר להצמצי"ט (פי"ב אזכרה נד). הראת לדעת מכל ה"ל שלא הקפידה התורה על הפעולה שתהיה כפעולת התער, אבל עיקר הקפידה היא על התולאה שלא יסלק עיקרי השערות עד השורש ממש, אלא שפעולה זו אי אפשר צדרך כלל לעשותה ע"י מספרים רק ע"י תער. וחזות קשה ראיתי צשר"ת צשמים ראש (סי יח) על דבר האיש שצא לו צזקנו כמו חוס ואש שורפת צצשה, ואמרו הרופאים להסיר זקנו בתער צכדי שילכו השערות מעיקרן. והשיצ שיכול לעשות ע"י גוי כיון שאין כאן רק איסור דרצנן וצמקום לערר לא גזרו, ואעפ"כ תלמדוהו שיגלח תחילה צמספרים עד שלא יניח כדי לכוף ראשן לעיקרן, ואז כשמציא עליו התער אינו עוד איסור, שאין זה קרוי פאה ולא שער. וכן מצד הרצ השואל צצשר"ת נודע ציבודה תניינא (חיו"ד סי פ) ומכר"ס בורוויץ צשר"ת מטה לוי (סי י) ומכר"ד לצי הופמן צשר"ת מלמד להועיל (ח"צ סי סד). אלא שהם הצריכו שיגלח תחילה צמספרים עד עיקרי השערות פחות מכדי נעילת הזוג.

ובמחכ"ת כצנ נתבאר לעיל סעיף ד' דאסור מן התורה להיות ניקק ע"י גוי, והיא הלכה פסוקה. ואפילו צמקום חולי אין להקל כלל, זולת אם יש פיקוח נפש, וכמו שכתבנו לעיל (אות יח) צשם האחרונים, וזה פשוט

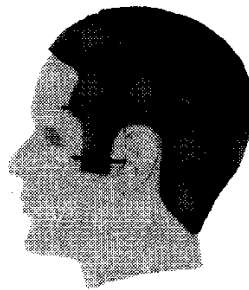
המקום שמתחיל המקצוע להתחלק, כי שם נקרא אללס משווה צדעיו לפדחתו, והלכך נכגו כולס אף אותן שאין להם מקצועות להניח שיעור גדול לפאה למעלה צגוצה הראש, ושלא לגלח שם אפילו צמספרים כעין תער. ולצדציו הציור הוא כזה:

והגם שצדורות הקדמונים צארלות אשכנז לא החמירו כ"כ כמ"ס החוס ועוד ראשונים וצכאנוס לעיל (סוף אות ט). עכ"ז צדורות האחרונים פשט המנהג אלל רבים מקבילות אשכנז

כחומרת היד הקטנה, ונכרר נכרר ופשטיה. ומ"מ העיקר לדינא כמו שכתבנו לעיל כי חילוק היד הקטנה אין לו יסוד ושורש צש"ס וצפוסקים, וכצנ האריך צכ"ז הגר"י רנאצי יל"ו צשר"ע המקולר (ח"ד סי קמט עיני ילחק אות ה.) עש"ב.

ומנהג האר"י ז"ל, להניח כל רוחצ הצדעים שהוא כל שערות שיש מן האזן עד שליש המלח שהוא חלק שיש צראש משני לדדי המוח ומפסיק צנתים וצדמלח מחולק לשלש חלקים, החלק החלק שצמלח נקרא שליש המלח, והחלקים שמעל הצדעין מימין ומשמאל כ"א מהם נחשצ שליש מלח. וצגוצה היה מניח שער אס יקימו האזנים למעלה צראש עד אותן מקום ויותר מעט למעלה. וכמו שנתבאר כ"ז צטעמי המלות פי קדושים וצשער המלות פי קדושים. והצנ צרור דמ"ש צשם האר"י, שער אס "יקימו" האזנים, דר"ל שאס היו האזנים נועות כלפי מטה יקימם כלפי מעלה שיהיו עומדות צזקיפה, אבל אין הכוונה שצריך למחות את האזנים כלפי מעלה, דמתיחה לאו שמיח הקמה. ולפי"ז הציור הוא כזה:

וכ"כ לפרש הגאון שאול שאל (חיו"ד סי לז) צדעת האר"י ז"ל. וכן עיקר. עוד נכג האר"י ז"ל דאף אס היו שערות הפאות גדולים מאד וארוכים לא היה חותכן צמספרים רק עד יגדלו

ויתארכו וידלדלו וירדו ויכנסו למטה צגצול שערות הזקן, ואז היה חותכן ומקלרן צמספרים, לפי שמה

אפילו כעין תער: הגה ומ"מ נוהרים כשמסתפרין במספרים שיעשה היקף הגילוח בחלק

העליון

שער החיים

פשוט. ומ"ש שיגלה תחילה במספרים עד שלא יניח כדי לכוף [ואז כדי נעילת הזוג] ואז יגלה בתער. כבר דחה דבריו בשו"ת נודע זיכוד (שם) דאם מלך הסביר רוצה לומר כיון שאין בהם כדי נעילת הזוג לא שייך תגלחת, היא סביר זרע מאד, ואטו הואיל ואין הזוג של מספרים שולט בהם לגלחם הלא התער שולט בהם, ועיקר הגילוח הוא בתער, וכיון שהתער יכול לגלחם למה לא יהיה על זה שם גילות. וכן בשו"ת חתם סופר חא"ח (סי' קנד צד"ה ואמנם) דחה סביר זר, דאי אין קבלה על השיעור א"כ הסביר נועם דחייב עליו דברי תער לא כתיב בקרא אלא לא תשחית, וחז"ל אמרו אין גילוח שיש בו השחתה אלא בתער ולא במספרים, וא"כ ממ"פ אי נימא דשערות הנשארים אחר גלוח מספרים הוי כמאן דליתיה, הרי השחית, והיינו בתער ולא במספרים כעין תער, שהרי גילה והשחית. אלא על כרחך ל"ל מה שנשאר אח"כ שם שער עליו והוי גילוח בלי השחתה, א"כ המשחית אחריו חייב. ועי' להגאון מקניגסצרג צספרו הכתב והקבלה (ויקרא יט כז) שהעלה שאין להשגיח כלל בכמות אורך השער וגם שער כל דבר אסרה התורה השחתתו, ודחה בתוקף סברת הצממים ראש. וכ"פ בשו"ת מהר"א הלוי (ח"א סי' קיט) ובשו"ת שאול שאל (חיו"ד סי' קו) ובספר קובץ על הרמב"ם (פי"ב ה"א) ובכרם שלמה (מעין עהור סי' כג אות ד). וכבר נתבאר כ"ז בדבריו לעיל (אות ט). ע"ש.

והנה מ"ש החת"ס דתער לא כתיב בקרא אלא לא תשחית, מנינו לו חברים צסברא זר, הוא ניהו מהר"ש לנדא בשו"ת נודע זיכוד (שם סי' פא צד"ה ואמנם) שהעלה לאסור גילוח באצן שיש לו חודדים חודדים, דודאי איסור גמור הוא, דמה הפרש יש אם חיתוך השערות הוא בתער של צרזל או צשל אצן, סוף סוף חותך השער סמוך לעיקרן, וצדאורייתא לא נאמר תער של צרזל דוקא, אלא כל שמגלה וחותך השערות סמוך לעיקרן לאפוקי מספרים, גלוח שיש בו השחתה מקרי, והוי מעשה תער ואסור מדאורייתא. גם בשו"ת שמש לדקה (חיו"ד סי' סא) ראה מתחילה לאסור גלוח צסם משום דזיל צתר עממא דאין לך השחתה גדולה מהסרת השערות מעיקרן. והגם צצמסקנתו העלה להחיר גלוח צסם, מטעם שנכתב א"ה לקמן (אות מ). עכ"ז צסברתו קאי דכל שמסיר השערות מעיקרן [בדרך גלוח] אפילו שלא ע"י תער, אסור מן התורה. וכן העלה לדינא בשו"ת מגחת יחזק (ח"ד סי' קיג אות יד) דכל שמסיר השערות מעיקרן

בדרך גלוח אפילו שלא ע"י תער, אסור מן התורה. וכ"כ צספר כרם שלמה (מעין עהור סי' כג אות צ). וכ"פ מורינו הגרמ"מ קארפ י"ו צתשובה הנדפסת עם קונטרס תפארת אדם (ירושלים תשסח) מבח הראשונים ה"ל. וכן עיקר.

טל) שם. אינו חייב על השחתת פאת הזקן אלא בתער. אצל צמלקט ורביעני מותר (מכות כא). קידושין לה:). ועם היתר משום שאין דרך לגלח בהם. וכ"כ רש"י (קידושין לה: צד"ה ת"ל) וריצ"ן (מכות כא). צד"ה גילוח) ותוס' (נזיר מ: צד"ה א"י). ולדבריהם מותר לגלח צכלי אומנות שמחליקין צו פני רוחצ הקרש אע"פ שהוא מגלח שערות הרצב צצת אחת צבתער, כיון שאין דרך גלוח צכך. וכן מתבאר צבדיא מדברי רש"י (קידושין שם, ועי' רש"י שצת לז. צד"ה לפי). וכן צקדש חזיתיה להגאון חיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' נב צד"ה מהשתא) שבי' להתיר להתגלח באצן שמפספסין צו והוא משיר השער צכך, משום שאינו דרך גלוח ושירי נומ"ש באות הקודמת צסם הנו"צ לאסור, ל"ל צצמקומו של הנו"צ היה דרך גלוח צכך. ויש אומרים דמלקט ורביעני הם מיני כלים שחולשין השערות עם כל השורש, ועם היתר משום שאינו גלוח כלל, דגלוח הוא שחותך ומשייר עכ"פ חלק מהשורש, אצל כל שחולש הכל עם השורש אינו גלוח כלל. וכן מתבאר מדברי רבינו יהונתן מלוניל (מכות ב). והמאירי (קידושין לה:). ולדבריהם אסור לגלח צכלי אומנות שמחליקין צו פני רוחצ הקרש, דאע"פ שאין דרך גלוח צכך, מ"מ שם גלוח עליו כיון שמשייר עכ"פ חלק מהשורש. ולענין הלכה נקיטין כסברת ר"י מלוניל והמאירי, דספק דאורייתא לחומרא.

מ) סם שנותנין על הזקן להשיר השער מותר לכ"ע [אפילו לסברת ר"י מלוניל והמאירי שהבאנו באות הקודמת] משום שאין על זה שם גלוח כלל, כמ"ש הריעצ"א (מכות ב. צמשה) וז"ל, לא אמרו דמחייב צנשא [סם] אלא לגבי קרחה, אצל לגבי זקן צצעינן גלוח נשא לאו גלוח הוא. ופי' הרב נתן פריו (מכות שם) והעם דחייב צקרחה אפילו ע"י סם, משום דצתורה לא כתיב לשון תלישה אלא קרחה כתיב, וקרחה פירושו שראשו ריק משערות, ואין נ"מ איך נעשה הקרחה [משא"כ צצקן צעינן גלות, וגלוח הוא מעשה חיתוך שמחתך שערותיו ומשייר עכ"פ חלק מהשורש, לאפוקי סם דאין כאן חיתוך כלל].

וכן הוכיח הגאון חיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' נב ממ"ש

העליון מן המספרות ולא נתחמון פן יעשה הכל עם חלק התחמון והוי כתער (ת"ה סימן

רצ"ה

שער החיים

זשם רציו יעקב. וכן נקטו אחרונים רבים בדעת הרמב"ם הלל המה מהר"א רוקח בספרו מעשה רוקח על המשניות (מכות דפ"ז ע"א) ומרכבת המשנה (פ"ג ה"ז) ומכתם לדוד (חיו"ד סי' כח) וחסדי דוד (מכות פ"ג ה"ז) ובשר"ת למח' לדק מליבוזאווין (חיו"ד סי' לז) ועוד אחרונים. ונמצא מדבריהם שהוא גזירה דרבנן בדין גילוח, אבל לא משום ליתא דלא ילצש.

איברא דמין ז"ל צכספ משנה (פ"ג ה"ז) כתב, דודאי כוונת הרמב"ם פטור ומותר דומיא דהקפת הראש, ושנראה לומר דסירכא דלישנא דמתניתין נקט, ולאו דוקא, דלכתחילה נמי מותר. וכ"כ עוד מרן צ"צ. וכ"כ הגהת פרישה (אות יג). גם הכנה"ג בדינא דחיי (ל"ת נח) כ' דהחינוך לא כיון יפה בדעת הרמב"ם אלא הדברים צריכים כמ"ש מרן דאפילו לכתחילה מותר במספרים, ושכן נהגו בכל תפלות הגולה, ובצר העיד מור"ם ז"ל בדרכי משה (אות ה) שכן המנהג. ועיי' להגאון חיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' נב) שהרצב לבוכיח כסדרת מרן ז"ל ודחה סדרת החולקים עליו. גם הגר"א צביאוריו (אות טו) הסכים לסדרת מרן, דלא מיצטויא לדעת הרמב"ם דס"ל דמותר לגלח פאות הראש במספרים כעין תער, הכא ודאי שרי. אלא אפילו החולקים עליו בדין פאות הראש, הכא יודו דשרי אפילו לכתחילה במספרים כעין תער. ובשו"ת שמש לדקה (חיו"ד סי' סא ד"ה ואחריו) כתב, קבלה נאמנה היא בדינו מאבותינו איש מפי איש עד מרע"ב, אין להשתחב אלא בתער, וכל המפקפק בזה כחולק על האמת ואומר אין תורה מן השמים, והגם שמלשון העור נראה לכאורה שאינו חייב עד שישחית בתער הא איסורא מיהא איכא, כבר הסיר מרנא ביתה יוסף מסוב העורון והתמכון הזה מעל עינינו, דאינו חייב דקתני לאו דוקא, דלכתחילה נמי מותר לגלח הזקן במספרים ואפילו כעין תער. והגאון רבי יוסף ידיד הלוי בשו"ת שארית יוסף ח"צ (חיו"ד סי' ח) כתב, שהכרעת מרן מכח מ"ש הרמב"ם בדין פאות הראש, הוא הכרח עלום, ואם יצואו כל הרוחות שבעולם ונושבות צו לא יזיזו אותו הכרח ממקומו, ולית מאן דיזעזעיניה. והציוא בשו"ת יציע אומר ח"ע (חיו"ד סי' י). ע"ש.

ואנכי הרוחא להרמב"ם בתשובה (בלאו, סי' רמד) שכתב בדהיא כסדרת מרן צכספ משנה, דמספרים כעין תער מותר אפילו לכתחילה. וז"ל הרמב"ם בתשובה שם, ופאתי הראש הן הולדים וכו', ופאתי הזקן ארבע וכו', "ומותר" לו לגלח הפאות "כולן" במספרים. ע"ש. וש"ר להגר"י

ממ"ש הרמב"ם הלכות נזירות (פ"ה ה"ב) דנזיר שהעציר על ראשו סם שמעיר את השער והשער שער חיו לוקה. ופי' הרדב"ז שם, דאף דמרבין כל המעצירין, היינו שמעצירין ציד כגון חולש שער, אבל ע"י סם כיון שאינו חולש ציד, אינו לוקה, אלא ציטל מלות עשה. ע"ש. ובאמת שכבר ביאר בן הרמב"ם בספר המלות (עשה נב) צשם המכילתא, שהנזיר ששם על ראשו רפואה להשיר השער לא יהיה אז עובר על מלות לא תעשה כי הוא לא העציר כעין תער ודעתו אסרה פעולת העצרה, והוא לא העציר השער, רק הוא כלב מאליו שלא ע"י העצרה. עכת"ד החיד"א ה"ל. וכן הסכימו לדינא האחרונים ז"ל להתיר גלוח הזקן ע"י סם. שו"ת שמש לדקה חיו"ד סי' ס"א. שו"ת חיים שאל ח"א סי' ר"ב, וכ"כ עוד בשו"ת צרכה אות ח'. נודע ביהודה תניינא חיו"ד סי' פ"א. חתם סופר חו"ת סי' קנ"ט דס"א ע"ב, ושכן תקנו חכמי פראג הראשונים כדי שלא יסתפרו היהודים במספרים. שו"ת דברי חיים ח"צ חיו"ד סי' ס"ב. פחד יצחק מערכת פי' ערך פאות הזקן. תפארת ישראל מכות פ"ג מ"ה. כרם שלמה מעין עבוד ס"ק כ"ג אות ח'. ודלא בבית הלל אות ב' שאסר. ועיי' צאות שאחרי זה.

מא אותן שמגלחין ע"י סם ונשאר הסם הזה על פניהם עד שגתייבש ואח"כ גוררים את הסם מעל פניהם, אני מזכיר אותם תמיד שלא לגרר הסם בסכין או בשאר דבר חד, דצקל יכולים לצוא לגלוח שיש צו השחתה, שע"י הגירוד צכה יחתוך הסכין או הדבר חד את השער אשר לא שלט צו הסם, והוי כמו תער, ולכן יעלו קיסם או כלי עץ חלק לגרר צו, שצזה אין שש חיתוך שערות. נודע ביהודה תניינא חיו"ד סי' פ"א. ע"ש. ומצוא מדבריו דהשש הוא שמא יחתוך ע"י הסכין את השער אשר לא שלט עליו הסם, אבל אם צריא לו ששלט עליו הסם הרי הוא כנטול דמי ומותר לגררו אפילו ע"י סכין.

מב שם. אבל במספרים מותר אפילו כעין תער. כ"כ הריעב"א (מכות כא). והמאירי (כא. ד"ה יש מחמירין) והנמוקי יוסף (ג. ד"ה עד שיעלנו) ורציו ירוחם (נתיב יז ח"ה דקנ"ט ע"ב) והראצ"ה בתשובה (סי' תתקמז) והכל צו (ס"ס לז) והאחרות חיים (ח"צ סי' כב). אולם החינוך (מלוא רנב) דייק ממ"ש הרמב"ם (פ"ג ה"ז) לפיכך אם גלח זקנו במספרים "פטור", דנראה מדבריו דפטור אבל אסור לעשות כן. ונמצא בחינוך שהוא משום ליתא דלא ילצש. וכ"כ בספר המנהיג (דין גילוח סי' קכב)

רל"ה). מיהו נראה דתחת הגרון אין לחוש בזה הואיל ואינו עיקר מקום הפאות (ד"ע):

יא

שער החיים

להגר"י רלאצי יל"ו צשו"ת עולת ילחק (ח"א סי' יג וח"ב סי' קס) שהוכיח מתשובת הרמז"ס הכ"ל כדעת מרן ז"ל. מעתה קמה וגם נלצה סברת מרן ז"ל דמותר לגלח זקנו במספרים כעין תער אפילו לכתחילה. וכ"פ הש"ך (אות ז) והחכמת אדם (כלל פט דין יג). וכן עיקר. ועי' צאות שאחרי זה.

מג) שם. אבל במספרים מותר אפילו כעין תער. בתרגום יהונתן בן עוזיאל על הפסוק (דברים כב ה) ולא ילצש גבר שמלת אשה, תרגם, ולא יספר גבר כי שיחא וערייתיה "וצי אנפוי" לאיתחמאה היך נשא. ומכר"ר בנימין הרב המגיה לספר חמרא וחיי (סנהדרין מב.) הביא דברי התרגום, וכתב, דמדברי יהונתן בן עוזיאל למדנו דגם המסורים זקנם במספרים או צסם דקי"ל דאינו עובר דאין השחתה אלא בתער, מ"מ עובר הוא על לאו דלא ילצש גבר וגם שמתדמה לעכו"ם ח"ו, ומ"ש מרן בשלחנו דמותר, היינו מעט פאת הזקן, צרם עבר על לאו דלא ילצש גבר. וכ"כ הרב שצלי הלקט הנד"מ (ח"ב סי' מא) דהמגלחים זקנם כעין תער במספרים אינו עובר משום פאת זקן, אבל לוקה משום לא ילצש גבר ^{אוצר החכמה} ~~אוצר החכמה~~ שמלת אשה.

אולם מהר"א עזריאל צשו"ת כפי אהרן ח"א (חיו"ד סי' ג' דף ל' ע"ב) אחר שהביא דברי מהר"ר בנימין הנזכר, כי עליו, דמלבד מה שצורר שכשכותב מרן ז"ל מותר לא נשאר עוד שום דבר נדון איסור כלל, חוץ מזה ממקומו הוא מוכרח דליתא, שהרי בהדיא כי מרן צ"י (צס"י זה) צסם רצינו יונה צאגרת התשובה (הדרש השני אות לו) שאמנם תחת הגרון אינו אסור מן התורה [להעביר בתער] לפי שאין שם פאה, אבל אסור חכמים להעביר שער בתער בכל מקום בגוף ואפילו על זרעותיו לפי שדומה לתיקון הנשים, אבל מותר להעבירו במספרים. עכ"ל. הא קמן דלא נאסר העצרת שער מהגוף משום לא ילצש גבר אלא בתער דאז מתקן כנשים, אבל במספרים מותר גמור הוא לפי שאין זה כתיקון נשים. עכ"ד הרב כפי אהרן. וע"ש שבי' עוד הוכחות שמותר לגלח במספרים כעין תער אפילו לכתחילה, ושכן דעת מרן. ועי' שדי חמד כללים (מערכת ל' כלל קטז). ע"ש.

ולענין הלכה הנה מהר"ר בנימין צחמרא וחיי (שם) העלה, דאלו שמניחים חלק מזקנם למעלה סמוך לפאת הראש, נראה דלא עברו על הלאו דלא ילצש, שהרי ניכר לעין כל שאינו אשה נאצל מ"ש שם שעדיין מתדמה בזה לעכו"ם, ליתא, שהעכו"ם משחיתים הכל עם פאות

הראש. ועי' צשו"ת חתם סופר (חאו"ח סי' קנע דס"א סע"ב) שבי' שאין צלוח זקן משום חוקות הגויסן. וכן מתבאר ממ"ש בתרגום "לאיתחמאה היך איתתא" דהיינו להיוראות כאשה, וזה לא שייך כי אם צמגלה כל זקנו בלא שויר. ונהגם דצצלי הלקט הכ"ל ל"מ כן, יחיד הוא בדבר זה, ונקיטין ככל הפוסקים שהצחנו צאות הקודמת שעלם גלוח זקן אין צו משום לא ילצש, אלא שאפשר שגם הם מודים שצריך לשייך. לפיכך יש לחוש ולשייר חלק מן הזקן, מלמעלה סמוך לפאות הראש, עד תנוך האזן, שצד ניכר לעין כל שאינו אשה. ואף לסברת מרן ז"ל ודעימיה שמותר לכתחילה לגלח זקנו במספרים כעין תער י"ל דהיינו דוקא צשמשייר חלק מן הזקן להכירא שלא יראה כאשה. והנלע"ד כתבתי.

מד) בימינו נתפשטו מכוונות גלוח משוכללות שמורידין השערות עד קצה האחרון צאופן שמחליק עור הפנים לגמרי. והנה צדור הקודם כשהמכוונות עדיין לא היו משחיתים לגמרי, רק היו משיירות השערות חוץ לגומות עכ"פ מקצת מן ארכן, נחלקו בזה גדולי הדור, וראש האוסרים הוא ניהו הכהן הגדול מאחיו מרן החפץ חיים צליקוטי הלכות (מכות פ"ג ד"ד ע"ב צעין משפט אות ז) וכ"כ צשו"ת לור יעקב (ח"א סי' ק) וצשו"ת מנחם משיב (ח"א סי' מג) וצשו"ת חצלים צנעימים (ח"ד חיו"ד סי' כז) וצשו"ת צית אב חמישאה (חיו"ד סי' רלצ). ולעמיתם כמה אחרונים כתבו לדדי היתר שונים צדין מכוונות הגלות, הביאם צשו"ת יציע אומר ח"ע (חיו"ד סי' י). ע"ש.

אבל יומא כי האידינא שנתפשטו מכוונות גלוח משוכללות מאד שמחליקין עור הפנים לגמרי, הדבר צרור שאין מקום להחירם כלל, שעל זה לא נחלקו מעולם. דאף אם נאמר שדין זה דאיסור השחתת הזקן אינו נכלל בכלל המשנה (גדה נצ): וכמו שכתבנו לעיל (אות ט). מ"מ הלא צעין שישיר כל שהוא שערות חוץ מן הגומות, אבל אלו שמחליקין את הפנים לגמרי דינם כתער ממש, שהתורה לא הקפידה על הפעולה שתהיה כפעולת התער, אלא עיקר הקפידה היא על התולאה שלא יסלק עיקרי השערות עד השורש ממש, כמו שהוכחנו לעיל (אות לח). וכ"פ צשו"ת מנחת ילחק (ח"ד סי' קיג) וצשו"ת שצט הלוי (ח"ד סי' לו) ושכן דעת החזון איש. וכ"פ צשו"ת להורות נתן (ח"ג חיו"ד סי' ס-סג) וכ"כ הגר"ש דצליק צספר זה השלחן (ח"ב יו"ד סי' קפא) וכ"כ עוד בתשובה כת"י (מיוס יב אדר תשסא) ושכבר ידועים דברי הריב"ש (סי' שן) שאפילו

שער החיים

שאפילו צעסקי העולם כל משכיל צוחר לנפשו בדרך היותר
צעות על אחת כמה וכמה בדרכי התורה והמצוות. ועי'
צו"ת מנחת שלמה (ח"ב סי' נז). ע"ש.

והן עתה הופיע ונדפס קונטרס "תפארת אדם" למרן
החפץ חיים, ובסופו תשובה ממורינו הגרמ"מ קארפ
שליט"א, בשם "דעת רבותינו צענין מכוונות גלו"ח" (ירושלים
תשס"ח), ושם הרהיב לבאר שבזמנינו שהמכוונות נשתכללו
לאין ערוך, הן בגדר תער ממש, ואין פתחון פה להחיר
כלל. ואחר שהוכיח כ"ז מן הגמ' ראשונים ואחרונים, גלייך
לדרכי ונפל נהורא, סיים, שכן דעת רבותינו גדולי הדור,
מרן החזון איש, מרן בעל קהלות יעקב, מרן הגרמ"מ שך
זצ"ל, מרן הגר"א קוטלר זצ"ל, ויבדלח"א מרן הגר"ש
אלישיב שליט"א, ועוד. וצעקצות הצירור כ"ל ילא (בניסן
תשס"ח) קול קורא מגדולי דורינו יל"ו, וזה לשונם שם:

קול קורא

הן מודעת לכל דבר פירצת מכוונות הגילוח, אשר
אסרוהו רבותינו גדולי הדור, מרן החפץ חיים
זצ"ל, ומרן החזו"א זצ"ל, וזה אפילו במכוונות
שבימיהם אשר מאז כבר עברו המכוונות
שכלולים רבים, וגרועות הרבה יותר. וכן הורו
מרן בעל קהלות יעקב זצ"ל ומרן הגרמ"מ שך
זצ"ל, בשם מרן החזו"א שהיה אוסר בכל מכוונה
כתער ממש, כי בתוה"ק לא נכתב תער אלא "לא
תשחית", וכל גילוח שיש בו השחתה אסור,
כמבואר במכות (כא). וברמב"ם פ"ב מעכו"ם.
ולכן כל המכוונות המגלחות למישעי אפילו רק
בשתי שערות, הן בכלל איסור "לא תשחית פאת
זקנך". וכמובן דאף על כל ראשי הישיבות
הקדושות לעמוד בפרץ ושלא להרשות הכנסת
מכוונות גילוח היכולות לגלח למישעי, ואחד
המקיף ואחד הניקף במשמע, ומצוה גדולה
ללמוד בספרו של רבנו החפץ חיים זצוק"ל
"תפארת אדם" שנוסד על חיזוק שמירת איסור
זה, ובו מבאר שכר גודל המקיימה בזה ובבא.

יוסף שלו' אלישיב א.י.ל. שטינמן

שמואל הלוי ואזנר מיכל יהודה לפקוביץ

נסים קרליץ חיים קניבסקי

מה) שם. הגב' ומ"מ נזכרים כשמשפרינ' צמספרים
שיעשה היקף הגילוח בחלק העליון מן
המספרות ולא צתחתון פן יעשה הכל עס חלק הצחתון

וכוי כתער. מקור דין זה הנה הנס צחוס' שכן (מכות
כ.) וז"ל פאת זקן אינו חייב עליהם אלא צתער דוקא
[ולא צמספרים], מיכו מספרים "שלנו" יש לחוש מפני
שכזוג של מטב משחית כתער. ואמר רבי יעקב מגיוון,
שכיה אומר לספר, הזכר שלא תנוד זוג של מטב. ע"כ.
פירוש, דמספרים שכיה מצוי בזמן צעלי התוספות
צמקומותם היו חודוין כתער, ועכ"פ הזוג הצחתון היה
חד כתער, ובהנדה הצחתון היה מגלח צתער ממש, ולכן
רבי יעקב היה מזכיר הספר שלא יניד זוג הצחתון רק
העליון שעי"ז אינו מגלח השערות עד עיקרן לגמרי שכרי
זוג הצחתון חולץ צין זוג העליון לעור הפנים. והנה דין
זה פסקו גם צפסקי תוס' למסכת מכות (פ"ג סי' כז כת)
וז"ל פאת ראש חייב צמספרים כעין תער, השחתת זקן
דוקא צתער, אך גם צמספרים שלנו [כצ"ל] יש לחוש, מפני
שכזוג [כצ"ל] הצחתון משחית כצתער. וסיים, שה"ר יעקב
מזכיר לספר שלא יניד זוג הצחתון. ע"כ. וכוונתם כמש"ל
צס"ד. גם הריטב"א (מכות כא.) כ' וז"ל כתבו צחוס' כי
גם צמספרים יש ליזכר מפני שכזוג של מטב משחית
כתער, ואמרו כי הרב רבינו יעקב מקו"י היה אומר לספר
הזכר שלא תנוד זוג של מטב. ע"כ. והנה אע"פ שדבריו
צאו סתומים קצת, עכ"ז ממ"ש מפני שכזוג של מטב
"משחית כתער", מצו"ח יולא שכזוג הצחתון היה חד
כתער, ודינו כתער ממש, וכמו שפירשנו לעיל צס"ד. ושר"ר
צו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' קיג אות ג) דמירי שפועה
הכל צזוג של מטב [דהיינו שכזוג של מטב חד] וכוי תער
ממש, ולא כעין תער. תל"ת שכיוונתי לדבריו.

מצתה דברי התרומת הדשן (סי' רל"ה) שהוא מקור דברי
מור"ם צהגה, מצו"חין כמין חומר, דמתחילה
הצי"א צס"ג גליון תוס' וז"ל יש נזכרין כשצמספרים
צמספרים שאין עושין צתחתון כלום אלא צעליון, כי
חוששין שאם יעשו כלום צתחתון שמה יארע שלא יחתוך
זוג העליון אלא צתחתון וכו"ל כמו תער. ע"כ. צי"ח
דבריו, דצחמת גם צמספרים חודות מותר לספר אם
מניד הצחתון והעליון כאחד דעי"ז משפירין מן השערות
כעוצי הזוג הצחתון. אמנם ה"ש נזכרין היו חוששין שמה
יניד הצחתון לצד צאופן שיבדקו צהעיה מעט על עור
הפנים, ועי"ז יגלח הזוג הצחתון הכל עד השורש. לפיכך
היו נזכרין שלא להניד רק העליון. ולא היו צודקין את
הצמספרים אם הן חודות, לפי שהיו סומכין על תקנתם
שאינם מנידין רק העליון, וצוה נילוליס הם אפילו אם
הצמספרים חודות. וכ' עי"ז התרומת הדשן, דקשה מאד
להיות נזכר צדבר זה. ור"ל דקשה מאד לסמוך על התקנה
שלא להניד הצחתון רק העליון, כי זה צריך זכירות גדולה.
ולפיכך

יא י' פאות הזקן הם ה' ורבו בהם הדעות לפיכך ירא שמים יצא את

באר הגולה
יד טור שם א"י
הרא"ש וכו' הר"י בשערי תשובה:

שער החיים

כולן לוקה חמשה אפילו גלחן צבת אחת. ולדעת ריב"ן אם גילח לעצמו לוקה עשרה, אבל לדעת שאר הראשונים לוקה חמשה ולא יותר, וכמו שביארנו כ"ז בדברינו לעיל אות י"ד. ע"ש. ועי' להמנחת חינוך (סי' רנ"א אות י"א) שבי' דלפימ"ש הר"ן ביומא (ד: בדפי הרי"ף) גבי מאכילין הקל דמחללין שבת ולא יאכילוהו נבילה לפי שכל פעם עובר על נבילה וחמור יותר משבת, ח"כ הבא נמי חמור יותר מאיסור כרת כיון שיש זה כמה מלקיות אף שאין זה אלא לאו אחד, וביאורו הרב דרכי תשובה (אות כ"א). ע"ש. (ג) שם. פאות הזקן הם חמשה ורצו בהם הדעות. הנה לדעת רוב ככל הראשונים פאות הזקן העלויות

הן על חדוד הלחי הצולע בלחי העליון, או תכוף וסמוך לבליעה מלמטה כנגד נקב האזן. וזאת דעת ריב"ן ד"ה צדעתו שפאות הזקן העלויות הן למטה מסוף האזן בחדוד של לחי שצולע לחוף. וכבר ביארנו ד"ז בדברינו לעיל (אות לג בד"כ ואסיפא). ע"ש. ופאות הזקן התחתונות, ו"ה שהם שני גבולי השפה, ו"ה שהן במקום חיבור הסנטר לעצם אחת מימין ואחת משמאל, ו"ה שהם בסוף רוחב הלחי על תפוחי הפנים. הרי לפניך ארבע פאות שתיס עליונות ושתיס תחתונות. והפאה החמישית היא למטה בסוף הזקן הנקרא שצולת הזקן שיואל השער באותה צלועה כעין שצולת. ו"ה שהיא תחת הגרון בפיקה של גרגרת. וכבר נתבאר שיעות אלו צראשונים (מכות ב. שבעות ג.) ובעור וצ"י (צ"י זה) וצ"ח לזקן על המשניות (מכות פ"ג מ"ה) וצ"פ נתן פרוי (מכות ב.). ע"ש. ועי' באות שאחרי זה. (בא) שם. לפיכך ירא שמים ולא ידיו כולם ולא יעצור תער על כל זקנו כלל. כ"כ הרא"ש בפסקיו למכות (פ"ג סי' ג-ב) והעור (צ"י זה). ומבאר בדבריהם שא"ל לשייר שערות רק על הפאות עצמן ולא ציניקין וכו' כ' כהני רבינו ישעיה הראשון (כ"א). בד"ה וחייב על הראש, אלא שמחמת רצוי השיטות ח"ה ללאת ידי חובת כולם ח"כ ימנע לגמרי מהעצרת התער על זקנו. וכ"כ הפרישה (אות יב).

ובאמת שיש סיבה נוספת לאסור העצרת תער על כל זקנו, כי הריעצ"ה צידושו למכות (כ"א). הביא מ"ש הרמב"ם (פ"ג סי' יז) דחמש פאות יש צוקן, לחי העליון ולחי התחתון מימין, ולחי העליון ולחי התחתון משמאל ושצולת הזקן. וכי ע"ז הריעצ"ה, דלפי דבריו נשל הרמב"ם אין היתר התער אלא בשפה העליונה או למטה בגרון. וכנראה דייק כן מ"ש הרמב"ם "לחי העליון ולחי התחתון" ומשמע שכל הלחי הוי פאה. וכן מתבאר עוד ממ"ש

ולפיכך נכון ליזהר שלא יספר במספרים חדודות מאה, אבל אם חינו חדוד אין לחוש, כי אי אפשר לתחתון [לספר] בלי דבוק בעליון. עכ"ל. וכן מתבאר מדברי מור"ם בדרכי משה (אות ה) שהעתיק התרומת הדשן בשני לשון, שגם להיש נזכרין עיקר החששא הוא במספרים חדודות, כמ"ש לעיל צ"ד. וכן בקדש חזיתיה למחרש"ל ציס של שלמה (יצמות פ"ג דין יח) שאחר שהביא את הגליון תוס' בשם יש נזכרין, הוסיף, "ובמספרים חדה איכא למיחש". כלומר שעיקר חששת היש נזכרין הוא במספרים חדודות. ולענין הלכה גם לענין ביאור דברי מור"ם ז"ל בהגה, עי' באות שאחרי זה.

(מו) שם. הגב ומ"מ נזכרין כשמספרין במספרים שיעשה היקף הגילוח בחלק העליון מן המספרות ולא בתחתון פן יעשה הכל עם חלק התחתון והיו כתער. היינו שמספר במספרים סתם, ואינו צודק אם הן חדודות אם לאו, ונמייירי במקום שמליות מספרים חדודות, לפיכך לריך ליזהר שלא יניד הזוג התחתון כלל. אבל צידוע לו שאין המספרים חדודות מותר להסתפר בהם בכל גווני, כי ח"ה לתחתון לספר בלא העליון ועל כרחך משתיירין מן השערות כעוצי הזוג התחתון, וכמו שביארנו כ"ז באות הקודמת. ועי' בשו"ת שמש לדקה (ח"ד סי' ס"א דק"צ ע"ד) ובשלחן גבוק (אות טו) ולכחיד"ה בשו"ת חיים שאל (ח"ה ס"ס נב). ודוק.

(מז) שם בהגה. מיכו נראה דתחת הגרון אין לחוש בזה הואיל ואינו עיקר מקום הפאות. פירוש, הואיל ואינו עיקר מקום הפאות נוכחו שיבאר ח"ה בדברינו לקמן אות ג"ן. על כן אין לאסור תחת הגרון רק בתער, אבל מספרים כעין תער ח"פ שהן חדודות, מותר, שהרי אף החדודות אינן אסורות מעיקר הדין רק משום חומרא, וכמו שביארנו לעיל אות מ"ו. וכ"פ הש"ך (אות ז) כסדרת מור"ם ז"ל, כיון דכל הפוסקים כתבו סתמא דבמספרים מותר [אפילו בחדודות] ח"כ הא דתרומת הדשן חומרא היא, והבו דלא לוסף עלה. וכן מתבאר מדברי הגר"ה צביאוריו (אות יז יח). ודלא כהב"ת.

(מח) כל זה מדינא, אמנם על דרך האמת סתרי תורה איסור גמור לגלח הזקן בשום אופן, וכן דעת האר"י ז"ל. שירי צרכה אות י. חסד לאלפים הלכות גלוח הפאות אות ט. וצחי לזקן אות ח. ועי' דרכי תשובה אות י"ג, ובשו"ת יביע אומר ח"ע ח"ד סי' י' אות ד' ואות ה', שהאריכו עוצה צדעת המקובלים. ע"ש.

(מט) סעיף י"א. פאות הזקן הם חמשה. ואם גילח את

כולם ולא יעביר תער על כל זקנו כלל. (ואפילו תחת הגרון) (צ"י צסס אגרת ר"י

וסמ"ג

שער החיים

המלחמה, ואסור משום חוקות הגוים. צי משום דא"א שלא ישאר מפתיית הגזינה צין השערות הללו ויצא לאוכלם אח"כ בצער. ג' שכפי חכמי הזר לריך שיכיו השפתים פנויים מכל לז מכל שער ויש איסור חמור לגדלם. וכ"כ הרב זצחי לזק (אות יא) וצ"ח"ת התעוררות תשובה (חור"ד סי' פח). וע"י צ"ח"ת תורה לשמה (סי' שלא) שכי כי ע"פ הסוד מלוח וחסידות הוא לחתוך מה שמעכב את האכילה כדי שיכיר הפה פנוי דוגמת פה העליון. וכ"כ כיו"צ צספר יפה ללז ח"ג (צס"י זה אות ג). ע"ש. וע"י ירמיה (סי' שכה) וצ"ח"ת לזק על המשניות (מכות פ"ג מ"ה דק"ח ע"ד ואילך) וצמטש רקח (פ"י"צ ה"ח) וצשלחן ערוך המקור (ח"ד סי' קמט עיני ילחך אות יא). ואכמ"ל.

גן) שם צהגה. ואפילו תחת הגרון. הנה העור (צס"י זה) כתב צסס רציו חננאל דהפאה החמישית היא למטה צסוף הזקן צגרגת. ומרן ז"ל צצ"י הרבה להשיב על העור, שאדרכה רציו חננאל והראשונים ס"ל דתחת הגרון אין צו איסור כלל. ונע"ש דנסתפק לדעת העור אם פאה זו היא על מקום הגרגרת צלצד, או שהיא נמשכת משצולת זקן ועד הגרגרת. והפרישה (אות י) מלדד שהיא נמשכת משצולת זקן ועד הגרגרת. וכ"כ בע"ז (אות ד) לדעת העור, ודחה מ"ש הצ"ח דעיקר פאה החמישית צמקום הגרגרת ממשי. ומ"מ סיים, שרציו יונה כי צאגרת התשובה (הדרש השני אות לו) שמדקדקים צמלות אפילו תחת גרום מגלחים צמספרים ולא צתער, לפי שהגלוח צתער דומה לתיקון הגשים. ושהסמ"ק (מלוח ע"י צהגה) כתב שטוב שלא להעביר שום תער על הזקן ואפילו תחת הסנטר אסור ר"ת צתער לפי שפעמים מושך אליו העור של הפאה וכ"כ הכל צו (ס"ס לו) והאחרות חיים (ח"צ סי' כצ) והריטב"א (מכות כא). עכ"ל. וכ"כ בע"ז (אות ד) והצ"ח (אות ט). וע"ש וצדצרינו לעיל אות מ"ז. ולענין הלכה נקיעין כצצרת מור"ס ז"ל לאסור גלוח צתער תחת הגרון מדצנן, מטעם הסמ"ק ורציו יונה, והגם דהגר"א צציאוריו (אות יח) דחה לצצרת רציו יונה, מ"מ צצרת הסמ"ק כדקאי קאי.

ודע דלצצרת הרמז"ס (פ"י"צ ה"ז) דכל הלחי התחתון צכלל האיסור, אין היתר מדאורייתא תחת הגרון רק מה שחזן לע"ס כנגד תרצן הסימנים צלצד, אצל מה שעל הע"ס המקיף את תרצן הסימנים סצצ סצצ, אסור מדאורייתא, כמ"ש הריטב"א (מכות כא). לדעת הרמז"ס. ע"ש.

דן) ואם מותר למכור לחנוני ישראל תער להשחתת שער

הזקו

ממ"ש הרמז"ס (פ"י"צ ה"ח) השפס מותר לגלחו צתער. ומשמע שכל השאר אסור. וואמנס הלחם משנה (פ"י"צ ה"ז) הרגיש צדיק זה דלחי עליון ולחי תחתון, וכי לפרש דהיינו צמקום שמתחיל לחי העליון, וממקום שמתחיל לחי התחתון, היפך דצרי הריטב"א. וכן צקדש חזיתיה לרציו ישיעיה האחרון צקונטרס הראיות (מכות כא). דצכל הפרקים הוא חייב ואפילו צאמלעיתן ולא צמקום הצצור צלצד, ושצ צייק כן ממ"ש הרמז"ס, על דרך דיוק הריטב"א. ודוק כי קי"רנו.

מן האמור אזהרה שמענו לאותם ספרים המגלחים הלאחר צתער, ופעמים שמעצירין התער למטה מסוף האזן אלל חודו של לחי צצולע לחוף, וכרי להרמז"ס כל הלחי התחתון הוי פאה, וא"כ צהצצרת אפס קצוה של התער שמה אפילו גילה רק שתי שערות עובר צלאו, כמ"ש רציו ישיעיה האחרון צקונטרס הראיות (מכות כא). דאפילו צשתי שערות הויא השחתה, וכ"כ הרב צצלי הלקט הנד"מ (ח"צ סי' מא). ותו דיש לחוש שמה ימשוך ע"י פעולת התער העור של הלחי התחתון אל הלאה, וישחית, כמ"ש הסמ"ג (מלוח ע"י צהגה) הציאו מרן צצ"י. לפיכך ראוי ונכון למנוע התער מן הלאה, ולא יתן המשחית לצא אל לאחרו לנגוף. ועכ"פ חיוצא רמיא ליתן צי ידיו על צי לחיו התחתונות צאופן שהתער לא יקרב אלל לחיו התחתונות, וצזה ינלל מצ' לאזין החמורים ועוצ לו.

בן) השפס מותר לגלחו צתער, והוא השער שעל גצ השפה העליונה, ואע"פ שהוא מותר לא נהגו ישראל להשחית, אלא לגלח קצתו עד שלא יעכצ אכילה ושחית. הרמז"ס פ"י"צ ה"ח. עור צס"י זה. ועטס המנהג הוא מפני שחששו לפירוש רציו חננאל שפירש שני פאות צצצולי השפה, לפיכך לא גלחו כל השפה צתער אטו שני צצצולי השפה. מרן ז"ל צצ"י. פרישה אות ע"י. ולריך לומר דהאי שנהגו לגלח קצתו עד שלא יעכצ האכילה, צתער היא, דאי צמספרים הא אפילו מקום הפאות עלמס מותר. מרן ז"ל צצ"י, דלא כצ"ח.

ולענין הלכה, הנה בע"ז (אות ג) דייק ממ"ש מרן צשלחנו "על כל זקנו" שצכלל זה יש לאסור אף השפה העליונה. אולם השלחן גצוה (אות יז) כי דמרן צשלחנו לא חש לאיסור גלוח השפה צתער כלל אע"פ שנתן טעם למנהג וסיים דמ"מ כצ נחפשת המנהג שלא לגלח השפה כולה אלא מה שמעכצ אכילה. ונע"י צספר יפה ללז ח"ג צס"י זה אות ג. וע"ש שכתב ג' טעמים לאסור גדל פרע שער השפס, אי שכן דרך הצריונים אנשי

וסמ"ג): יב טו אשה שיש לה זקן מותרת להשחיתו ודינה בהשחתת זקן האיש כדינה בהקפת ראש האיש:

הלכות לא ילבש גבר וכו' סימן קפב

קפב דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה. וכו' ו' סעיפים:
א המעביר שער בית השחי ובית הערוה * אפילו במספרים כעין תער מכין אותו מכת מרדות. ב במה דברים אמורים במקום שאין מעבירין

באר הגולה
טו קדושין דף
ל"ה ודעת הר"ף
והרא"ש וסמ"ק
דשרי לכתחילה:
א כגירסת דה"ג
שכתבו החוס'
בסוף פרק החולץ
והרא"ש בפרק
מלות
דגרסין בנזיר דף
נ"ח ע"ב כי קאמר
רב בשאר איברים
וכו' וכן היא גירסת הר"ף והרא"ש בסוף מסכת מכות וכו' כ החוס' שם נזיר דף נ"ט ע"ב: ב טור בשם הרמב"ם בסוף הלכות ע"ז:

שער החיים

הזקן כיכא דחשוד למכור לישראלים החשודים להשחית זקנם. הנה הגר"ש קלוגר צ"ח עוז טעם ודעת תליתאי (ח"צ סי' ט) נשאל צ"ח, ודן בכמה נדדי היתר, והעלה דכמו שאסור למכור לישראל החשוד למכור לגוי [נדברים שאסור למכור לגוי, כמבואר בע"ז עו:] כך אסור למכור לחנוני החשוד למכור לישראלים החשודים להשחית זקנם. ואף אם יש חנונים נכרים שיכול לקנות מהם התער, עדיין יש צוה לאו דלפני עור, שהרי אפשר שתכלה סחורה זו מן הנכרים בדרך כמה פעמים שמין סחורה זו כלל מחנוני זה ונמצאת אלל השני, וכן לפעמים זה מייקר זה מוזיל, לכך תמיד יש חשש שימכרו לישראל החשוד לגלח כשלא יהיה אלל הנכרים או הנכרי ר"ל ציוקר, ועובר בלפני עור. עכ"ל. והגם שלסדרת הגאון חקרי לצ לא שייך באיסור זה לאו דלפני עור [והבאנו דבריו לעיל אות כ"ג]. עכ"ז כיון שלסדרת הגאון רבי עקיבא איגר ז"ל גם באיסור זה שייך לאו דלפני עור [והבאנו דבריו שם], הוה ספק דאורייתא ולחומרא. ומיכו תער המתוכן לקישוע הנשים ולא לגלוח האנשים מותר למכור לחשוד במקום שאין דרך האנשים להתגלח בו, כדאמרין בש"ס (ע"ז עו.) אימור לשחית זכר. ועי' עוז טעם ודעת שם צד"ה אף. (הן) סעיף י"ב. אשה שיש לה זקן. בגמ' (קידושין לה:) איתא, זקן אשה והסרים שבעלו שער.

דאיסורא מיכא איכא, ושכטור העתיק כאן דברי הרמב"ם שסובר כן, אלל לדעת הפוסקים דשרו התם צהקפה, הכא נמי שרי לכתחילה. וכ"פ מן בשלחנו כאן שדין זה שווה לדין האמור לעיל סעיף ו'. אולם הצ"ח (אות יא) נקט דממשמעות לשון העור שהעתיק סדרת הרמב"ם לאיסורא, ולא העתיק הכא סדרת המתירים התם, משמע דהכא כו"ע יודו דאיסורא מיכא איכא. איצרא דהש"ך (אות ח) השיג על הצ"ח דהא הקפה נלמד מהשחתה, ח"כ להמתירים צהקפה כ"ש צהשחתה. וצתפארת למשה (בסעיף זה) הרחיב להסביר, דלכך לא הביא העור כאן דעת המתירים, כיון דהשחתת זקן לא שייך צקענים אלל בגדולים דאית לכו זקן, ח"כ עכ"פ איסורא איכא מלד האיש להניח להקיף עלמו, משח"כ לעיל דאירי צהקפת הראש דשייך גם צקענים דלאו צר חיובא, לכך הביא דעות הסוברים דמותר לאשה לכתחילה. ע"ש. ומ"ש הצ"ח צדעת מן צכספ משנה, כצר השיגוהו כרצ פרשת הכסף והרצ צחרות המים (פ"צ ה"ז) והרצ שערי דעה (אות א). ע"ש.

סי' קפב

א) סעיף א'. המעביר שער צית השחי וצית הערוה אפילו צמספרים כעין תער מכין אותו מכת מרדות. עיקר איסור זה דלא ילבש הוא מן התורה שהזכירו מהמשך אחר חקות הכופרים שתהיינה הנשים לוצעות צגדי האנשים ותתקשענה צתכשיעיהם, והוא אמרו יתעלה (דברים כב) לא יהיה כלי גצר על אשה. וכן הזכיר האנשים ג"כ מהתקשע צתכשיעי הנשים, והוא אמרו יתעלה (שם) ולא ילבש גבר שמלת אשה. ודע שזאת הפעולה כלומר היות הנשים מתקשעות צתכשיעי האנשים או האנשים צתכשיעי הנשים, פעמים חיעשה לעורר העצב לזמה, ופעמים ייעשה למינים מעצודת עצודק זרה. הרמב"ם צספר המלות ל"ת ע"ל ול"ת מ'. וכ"כ החינוך (מלוב תקמצ) צ' טעמים אלל, וכי דאין ספק כי אם יהיו מלבושי